CONCEPTTEKSTEN OMGEVINGSVISIE TEXEL 1.0

‘Texel op sien Tessels’

INHOUDSOPGAVE

0 VOORWOORD 6

1 INLEIDING 7

1.1 Een omgevingsvisie voor Texel 7
1.1.1 Wat is een omgevingsvisie? 7
1.1.2 Waarom een omgevingsvisie? 8
1.2 Totstandkoming van de omgevingsvisie en participatie 8
1.2.1 Kadernota Omgevingsvisie 8
1.2.2 Participatie met Texelaars 9
1.2.3 Van conceptteksten naar ontwerp-omgevingsvisie 10
1.2.4 Ontwerp-omgevingsvisie 10
1.2.5 Overige participatie 10
1.3 Leeswijzer 11

2 ONZE BASIS 12

2.1 Inleiding 12
2.2 Identiteit van Texel 12
2.2.1 Ontstaansgeschiedenis 12
2.2.2 Ruimtelijke opbouw en waarden van Texel 15
2.2.3 Texelse kernwaarden 31
2.2.4 Texel Principes 32
2.3 Trends 33
2.3.1 Goed wonen en leven 33
2.3.2 Waardevol buitengebied 34
2.3.3 Toekomstbestendig ondernemen 34
2.3.4 Adaptief eiland 34
2.3.5 Duurzaam bereikbaar 35

3 ONZE VISIE 36

3.1 Inleiding 36
3.2 Visiekaart omgevingsvisie 37
3.3 Goed wonen en leven 38
3.3.1 Inzetten op een gevarieerd woningaanbod 38
3.3.2 Uitbreiden van de (betaalbare) woningvoorraad 39

3.3.3 Inzetten op een duurzame woningvoorraad 39
3.3.4 Creëren van een klimaatadaptieve openbare ruimte 40
3.3.5 Zorgen voor een passend en bereikbaar voorzieningenaanbod 40
3.3.6 Faciliteren van een doorgaande leerlijn op het eiland 41
3.3.7 Ondersteunen van een inclusieve samenleving 41
3.3.8 Behoud van erfgoed en monumentale gebouwen in de kernen 42
3.3.9 Stimuleren van (mentale) gezondheid 43
3.3.10 Realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving 43
3.3.11 Inzetten op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat 44
3.3.12 Behoud van een veilige leefomgeving 45

3.4 Waardevol buitengebied 46

3.4.1 Behoud van Texelse landschap 46
3.4.2 Behoud van cultuurhistorie en erfgoed in het buitengebied 46
3.4.3 Inzetten op de versterking van de groene infrastructuur 48
3.4.4 Streven naar een natuurinclusieve agrarische sector 48
3.4.5 Ruimte voor nevenfuncties en de transformatie van vrijkomende agrarische bebouwing 50

3.5 Toekomstbestendig ondernemen 51

3.5.1 Inzetten op een sterke Texelse economie 51
3.5.2 Stimulering circulaire en duurzame bedrijvigheid 52
3.5.3 Inzetten op kwalitatief toerisme 53

3.6 Adaptief eiland 54

3.6.1 Texel is klimaatrobuust in 2050 54
3.6.2 Texel is klimaatneutraal en zoveel mogelijk energieneutraal in 2050; 56
3.6.3 Beheersbaar maken van netcongestie 56
3.6.4 Vergroten van de biodiversiteit 57

3.7 Duurzaam bereikbaar 58

3.7.1 Slimme mobiliteitsmaatregelen om leefbaarheid te vergroten 58
3.7.2 Behouden, veraangenamen en stimuleren van het openbaar vervoer 59
3.7.3 Stimuleren van fietsen en wandelen 59
3.7.4 Inzetten op het vergroten van verkeersveiligheid en toegankelijkheid in het verkeer 59
3.7.5 Behoud van de vaarverbinding en een toekomstbestendige veerhaven 60
3.7.6 Aandacht voor de vitale infrastructuur 60

3.8 Leidende principes 60

4 DE UITVOERING 62

4.1 Inleiding 62

4.2 Beleidscyclus (evalueren en monitoring) 62

4.3 Inzet van verschillende instrumenten 63

4.3.1 Programma's 63
4.3.2 Omgevingsplan 64

4.4 Grondbeleid 64

4.4.1 Toelichting op de grondbeleidsinstrumenten 64

4.5 Sturingsstijl gemeente 65

4.6 Texel in de Regio 65
4.6.1 Ruimtelijk ontwikkelperspectief 65
4.6.2 Aanpak Landelijk Gebied 66
4.6.3 Uitvoeringsprogramma Waddengebied 66
4.6.4 Meerjarenprogramma Waterveiligheid 66
4.7 Uitgangspunten voor initiatieven 66
4.8 Participatie bij de uitvoering 66
4.8.1 Participatie door initiatiefnemer of aanvrager 66
4.8.2 Verplichte participatie door de gemeente 67
4.9 Effecten op het milieu 67
Laatste pagina 67

Bijlage(n)

Aantal pagina's
I Begrippenlijst 2
II Invloed participatietraject op de totstandkoming van de omgevingsvisie 1
III Visiekaart 2

0

VOORWOORD

Voor u ligt de omgevingsvisie 1.0 van de gemeente Texel. Met deze visie leggen wij de hoofdlijnen vast voor de ruimtelijke, maatschappelijke en economische ontwikkeling van ons eiland op de langere termijn.

Deze omgevingsvisie 1.0 is een eerste stap. Het document brengt de bestaande beleidskaders, kwaliteiten en belangrijkste ontwikkelingen en opgaven voor Texel samen. Daarmee ontstaat een integraal vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van het eiland. De omgevingsvisie 1.0 bevat nog niet op alle onderwerpen uitgewerkte langetermijnkeuzes. Juist die keuzes vragen om verdere verdieping, het wegen van belangen en gesprekken met de Texelse samenleving.

Texel staat de komende jaren voor een groot aantal opgaven. De gevolgen van klimaatverandering, de energietransitie, de beschikbaarheid van ruimte, de druk op de woningmarkt, toerisme, de bescherming van natuur en landschap, de bereikbaarheid van het eiland en de ontwikkeling van het voorzieningenniveau zijn onderwerpen die elkaar raken en onderling op elkaar van invloed zijn. Een woningbouwopgave heeft bijvoorbeeld gevolgen voor energie, mobiliteit en voorzieningen. De energietransitie raakt aan het landschap, de economie en de beschikbare ruimte. Keuzes op het gebied van toerisme hebben invloed op wonen, bereikbaarheid, natuur en de leefbaarheid van onze dorpen. Juist door deze verbindingen in beeld te brengen, kunnen we betere en meer toekomstbestendige keuzes maken.

De komende periode gebruiken we de omgevingsvisie 1.0 als basis om de belangrijkste vraagstukken verder te verdiepen en met elkaar in samenhang die keuzes te maken. Keuzes waarbij we ruimte bieden aan ontwikkeling, maar tegelijkertijd zorgvuldig omgaan met de kwaliteiten die Texel bijzonder maken. Ons landschap, onze dorpen, de natuur, de landbouw, de visserij, onze economie en de sterke sociale verbondenheid zijn belangrijke waarden die we willen behouden en waar mogelijk versterken. In het bijzonder de thema's duurzaamheid, netcongestie, mobiliteit en wonen. Deze onderwerpen zijn van essentieel belang voor de toekomst van Texel en vragen om een verdieping in gerichte programma's waarin ambities, maatregelen en uitvoerbaarheid nader worden uitgewerkt. Daarnaast zullen wij, mede in het licht van de vergrijzing, nadrukkelijk aandacht besteden aan het voorzieningenniveau op Texel.

Een ding weten we zeker als we naar de ontstaansgeschiedenis kijken: Texel is nu anders dan 100 jaar geleden en zal over 100 jaar weer anders zijn. De ontwikkelingen die op Texel afkomen, vragen om meer dan het verder uitwerken van beleid. Ze vragen om de bereidheid om als samenleving ook moeilijke en gedurfde gesprekken te voeren en keuzes te maken. Op meerdere terreinen verandert er zoveel en zo snel, dat vasthouden aan wat op korte termijn vertrouwd en comfortabel is, ons op langere termijn juist kan beperken. We zullen daarom soms over onze eigen korte-termijnschaduw heen moeten stappen om ruimte te maken voor de toekomst.

Dat betekent dat we moeilijke keuzes niet uit de weg kunnen gaan. Als we willen dat Texel ook over twintig, vijftig en honderd jaar een plek blijft waar mensen kunnen wonen, werken, leren, ondernemen en recreëren, zullen we bereid moeten zijn om vandaag keuzes te maken die niet alleen het belang van nu dienen, maar vooral het voortbestaan, de leefbaarheid en de eigenheid van Texel op langere termijn.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Edo Kooiman
Wethouder

1

INLEIDING

Texel is een prachtige gemeente om te wonen, werken en recreëren. Het eiland is letterlijk en figuurlijk in beweging, net als de wereld om ons heen. Texel staat voor verschillende veranderingen die ruimte nodig hebben. In de omgevingsvisie verduidelijken we hoe we hier de komende jaren mee om gaan en wat de uitgangspunten en keuzes zijn, want we willen Texel goed doorgeven aan de volgende generaties.

We schetsen de kaders zo helder mogelijk, maar door de verre tijdshorizon is het onmogelijk en ook niet wenselijk om nu alles tot in detail vast te leggen. De omgevingsvisie is een eerste stap. Het document brengt de bestaande beleidskaders, kwaliteiten en belangrijkste ontwikkelingen en opgaven voor Texel samen. Daarmee ontstaat een integraal vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van het eiland. De omgevingsvisie bevat nog niet op alle onderwerpen uitgewerkte langetermijnkeuzes. Juist die keuzes vragen om verdere verdieping, het wegen van belangen en gesprekken met de Texelse samenleving.

1.1 Een omgevingsvisie voor Texel

1.1.1 Wat is een omgevingsvisie?

Een omgevingsvisie is een strategisch document dat richting geeft aan de toekomst van de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving gaat onder andere over wonen, gezondheid, cultureel erfgoed, water, bodem, natuur en landschappen.

Deze omgevingsvisie beschrijft de Texelse kwaliteiten die we koesteren en de wijze waarop we willen wonen, werken en recreëren. Ook geeft de omgevingsvisie aan welke ontwikkelingen en opgaven op ons af komen. Dit helpt ons om verdere keuzes te maken en gesprekken te voeren om te bepalen hoe de dorpen en het buitengebied er in de toekomst uitzien, welke voorzieningen nodig zijn en hoe we zelfredzaam kunnen worden. Het is van belang dat er een goede balans tussen natuur, leefbaarheid, toerisme, economie en cultuurhistorie ontstaat, en we tegelijkertijd toekomstbestendig kunnen ontwikkelen.

De omgevingsvisie is een dynamisch document dat meebeweegt met de ontwikkelingen en opgaven op ons afkomen. We sturen bij of vullen aan als ontwikkelingen en opgaven hierom vragen.

Zelfredzaam
Als eiland zijn wij in belangrijke mate afhankelijk van verbindingen met de vaste wal voor voorzieningen, goederen en ondersteuning. Juist daarom is het van groot belang dat wij als eiland investeren in onze eigen kracht, lokale samenwerking en het benutten van beschikbare kennis en middelen. Hiermee vergroten wij onze weerbaarheid en blijven wij ook in minder voorspelbare omstandigheden in staat om goed te functioneren.

Participatief proces
Het opstellen van de omgevingsvisie is een participatief proces geweest, waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties uitgebreid zijn betrokken. De wensen en zorgen die daarbij zijn geuit vormen samen met het bestaande beleid en de Texelse opgaven (nader uitgewerkt in paragraaf 2.3) de basis van deze visie. Hoe deze participatie heeft plaatsgevonden, wordt beschreven in paragraaf 1.2.

Borging en verdere uitwerking
Deze visie biedt de beleidsmatige basis voor de borging in het omgevingsplan (de opvolger van het bestemmingsplan) en voor de verdere uitwerking in meerdere programma's (een verdere toelichting is te lezen in hoofdstuk 4).

1.1.2 Waarom een omgevingsvisie?

In 2002 heeft de gemeenteraad de structuurvisie: 'De toekomst van Texel', vastgesteld.
Na vijf jaar werd deze structuurvisie geactualiseerd. Dit resulteerde in de structuurvisie 2020 'Texel op Koers' die in 2009 door de gemeenteraad werd vastgesteld. Sindsdien is er veel veranderd en zijn er nieuwe uitdagingen bijgekomen. De omgevingsvisie helpt ons vooruit te kijken. Hoe willen we dat Texel er in de toekomst uitziet? Welke keuzes moeten we maken om die toekomst te realiseren? De visie gaat verder op wat wij belangrijk vinden: onze identiteit, het eilandkarakter dat ook de noodzaak/ het oergevoel van zelfredzaamheid met zich meebrengt, gastvrijheid en de Texelse kernkwaliteiten. We beginnen dus niet vanaf nul.

In de afgelopen jaren is er nieuw beleid vastgesteld dat rekening houdt met de actuele trends en ontwikkelingen. Dit beleid is verwerkt in de omgevingsvisie. De omgevingsvisie sluit ook aan bij regionale-, provinciale en landelijke beleidskaders, zoals de Agenda voor het Waddengebied en de provinciale omgevingsvisie. Daarbij houden we rekening met belangrijke opgaven zoals klimaatverandering, energietransitie, woningbouw, onderwijs, zorg, zelfredzaamheid, veiligheid en gezondheid, bereikbaarheid, mobiliteit, recreatie en het behoud van cultureel erfgoed.

Met de komst van de Omgevingswet is iedere gemeente verplicht om een omgevingsvisie voor zijn grondgebied vast te stellen.

De visie stelt een koers vast waarbij Texel zich ontwikkelt in een tempo dat zoveel mogelijk past bij het eiland. Elk voornemen wordt zorgvuldig afgewogen op de impact op mens, dier en natuur, de fysieke leefomgeving en de omgevingskwaliteit, passend binnen de maat en schaal van Texel.
Tegelijkertijd biedt de visie ruimte voor innovatie, pilots, lokale economische verbreding, een zelfstandige en stabiele gemeente en het versterken van de Texelse gemeenschap.

Met deze omgevingsvisie zet Texel een koers uit om het eiland een vitale, duurzame en aantrekkelijke plek te laten blijven om te wonen, werken, recreëren en beleven.

1.2 Totstandkoming van de omgevingsvisie en participatie

Met de vaststelling van de Kadernota 'Toekomst van Texel' op 21 september 2022 zijn de kaders voor de omgevingsvisie vastgesteld. In deze kadernota zijn de eisen en werkwijze voor het opstellen van de visie vastgelegd. Ook is hierin beschreven hoe participatie wordt vormgegeven en met welke blik we naar de toekomst van Texel willen kijken. De toekomst van Texel bepaal je immers samen. Dit sluit aan bij de gemeente die we willen zijn: toegankelijk, duidelijk en verbindend.

1.2.1 Kadernota Omgevingsvisie

In de kadernota staan de belangrijkste thema's die uit participatie naar voren zijn gekomen. Deze thema's moeten in de omgevingsvisie verder uitgewerkt worden. Dit zijn de thema's: wonen, toerisme, duurzaamheid, landschap en de eigenheid, het karakter en de waarden van Texel. Daarnaast heeft de raad een aantal kaders meegegeven. Deze kaders zijn de basis geweest voor de totstandkoming van de conceptteksten.

1.2.2 Participatie met Texelaars

Sinds de vaststelling van de Kadernota is er verder nagedacht over de toekomst van Texel. In 2023 vonden participatierondes plaats. De eerste ronde richtte zich op de identiteit van Texel en de dromen van de Texelaars. Waar zijn zij trots op? Wat moet behouden blijven? Wat kan beter? Welke kansen en zorgen zien zij? Tijdens drie activiteiten – de Tour over Texel, de Ansichtkaart naar 2050 en Actie op school – konden Texelaars hun mening geven. Bij de Tour over Texel (flitspeilingen, gesprekken op straat en bijeenkomsten) konden circa 460 inwoners hun mening geven over de toekomst van hun eiland. De vraag 'Wat maakt Texel Texel?' leverde als belangrijkste antwoorden 'rust' en 'ruimte' op. Ook 'veiligheid' en een 'sterk saamhorigheidsgevoel' werden veel genoemd.

Afbeelding 1.1 Wat maakt Texel Texel?

Niet alle wensen zijn uitvoerbaar; sommige botsen met elkaar of passen niet binnen de grenzen van het eiland. De dromen en ideeën van bewoners zijn daarom verzameld en samengebracht in verschillende toekomstscenario's. In de tweede participatieronde werden deze twee scenario's voorgelegd, waarop Texelaars konden stemmen. Dit gaf inzicht in de dilemma's voor de toekomst van Texel.

Afbeelding 1.2 Verhaallijnen Texel

Van de participatie fase 1 (dromen) en fase 2 (afwegen en kiezen) is een participatieverslag opgesteld. Dit verslag is een bijlage bij de omgevingsvisie.

1.2.3 Van conceptteksten naar ontwerp-omgevingsvisie

De conceptteksten zijn gereed. Het college vraagt de gemeenteraad om wensen en bedenkingen mee te geven over de inhoud van de conceptteksten van de omgevingsvisie. Deze input is belangrijk om de omgevingsvisie verder aan te scherpen. Na verwerking van deze wensen en bedenkingen stelt het college de ontwerp-omgevingsvisie vast, die daarna verder in procedure wordt gebracht.

1.2.4 Ontwerp-omgevingsvisie

De ontwerp-omgevingsvisie wordt ter inzage gelegd en is 6 weken beschikbaar om te lezen en te bekijken. In deze periode heeft iedereen de mogelijkheid hierop te reageren door een zogenoemde zienswijze in te dienen. De zienswijzen worden beantwoord in een Nota van beantwoording en betrokken bij de vaststelling van de omgevingsvisie door de gemeenteraad.

1.2.5 Overige participatie

Naast de participatie met Texelaars heeft de gemeente ook met andere partijen gesproken over specifieke onderwerpen, waarvan de opbrengsten waar relevant zijn meegenomen in deze omgevingsvisie:

- **Energietransitie:** in het najaar van 2024 boog het inwonersberaad zich over de vraag 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?'. Dit leidde tot een adviesrapport, dat in april 2025 aan de gemeenteraad is aangeboden en integraal is omarmd;
- **Leefbaarheid:** de gemeentelijke visie op het Sociaal Domein 'Wij zijn Texel: Sociaal en Gezond' (vastgesteld in 2021) vormt het vertrekpunt voor de inrichting van het Sociaal Domein. In samenwerking met de dorpscommissies wordt een leefbaarheidsonderzoek uitgevoerd in alle Texelse dorpen. In Oosterend, De Cocksdorp en Oudeschild is het onderzoek al uitgevoerd. De overige dorpen volgen in het tweede halfjaar van 2026. Het leefbaarheidsonderzoek richt zich op de kwaliteit van leven en voorzieningen in de dorpen;
- **Toekomstperspectief agrariërs:** sinds 2024 voert Texel samen met de provincie een pilot uit om PAS melders (programma aanpak stikstof) te legaliseren. Daarnaast is in januari 2025 de Aanpak Landelijk Gebied in de Kop-gemeenten gestart. De Aanpak Landelijk Gebied Kop is een samenwerking tussen de gemeenten Texel, Den Helder, Schagen en Hollands Kroon, de provincie Noord-Holland, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en lokale belanghebbenden. De bijeenkomst ging over het toekomstperspectief voor de landbouw in de regio. Het gezamenlijke doel is om het landelijk gebied toekomstbestendig te maken. De aanpak wordt daarom in vijf deelgebieden uitgevoerd, waarbij Texel als pilotgemeente gestart is. Hiervoor is op 10 november 2025 een Texelse Hackathon georganiseerd over de thema's water, natuur, klimaat en landbouw. De uitkomsten zijn, voor zover relevant, verwerkt in deze omgevingsvisie;
- **Variantenstudie Texel Zuidwest:** tijdens de variantenstudie hebben bewoners op verschillende momenten inspraak gehad. Zo zijn er meerdere bewonersavonden georganiseerd en is gewerkt met een omgevingswerkgroep die bestond uit de betrokken partijen en belanghebbenden uit het gebied. Op basis van de resultaten uit het eindrapport is hebben de partijen gezamenlijk een voorkeursalternatief opgesteld. Hierin zijn vier maatregelen opgenomen: aftoppen, kerven, grote suppletie en plaatsbepaling ondernemers. Deze maatregelen dragen alle positief bij aan de doelstellingen van de Visie Strand en duingebied Noordzeekust Texel op het gebied van water, natuur en (mede)gebruik (verdere toelichting is te lezen bij de beschrijving van het gebied 'De duinen en het strand (zeereep)' op bladzijde 29).

Ook in andere trajecten hebben we samen met onze inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden keuzes gemaakt die we in deze omgevingsvisie hebben meegenomen. Dit zijn onder meer:

- **Beheer- en beleidsplan spelen:** opstellen van het 'beheer- en beleidsplan spelen', samen met scholen, kinderen en dorpscommissies;
- **Woonvisie:** in 2024 is de woonvisie vastgesteld waar ingezet wordt op voldoende passende woningen voor Texelaars: 'Een eiland in balans';
- **Mobiliteitsprogramma Texel 2035:** met het mobiliteitsprogramma is de koers uitgezet voor een duurzaam, veilig en toekomstbestendig Texel.

1.3 Leeswijzer

De omgevingsvisie bestaat uit deze hoofdstukken:
- De inleiding legt uit waarom deze visie is opgesteld en hoe het toekomstbeeld van Texel tot stand is gekomen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft onze basis: de ontstaansgeschiedenis van Texel, de ruimtelijke opbouw en waarden van Texel, de kernwaarden en de Texel principes die het eiland kenmerken en ontwikkelingen en opgaven die op het eiland afkomen;
- In hoofdstuk 3 wordt het toekomstbeeld van Texel geschetst, uitgewerkt aan de hand van de vijf Texelse opgaven: Goed wonen en leven, Waardevol buitengebied, Toekomstbestendig ondernemen, Adaptief eiland en Duurzaam bereikbaar;
- Hoofdstuk 4 gaat over de uitvoering van de visie. De omgevingsvisie is een dynamisch document en is een uitnodiging om samen verder te werken. De omgevingsvisie is niet af na vaststelling, maar is een koers waaraan we blijven werken. Het hoofdstuk gaat in op de beleidscyclus. Dat gaat over de samenhang van de omgevingsvisie met de andere kerninstrumenten van de Omgevingswet en de evaluatie en aanpassing van beleid. Daarnaast beschrijft dit hoofdstuk hoe we de eilandkracht benutten bij de uitvoering van de visie.

2

ONZE BASIS

2.1 Inleiding

De omgevingsvisie bouwt voort op de identiteit van Texel. Dit hoofdstuk kijkt naar de ontstaansgeschiedenis van Texel, en naar wat Texel uniek maakt. De ontstaansgeschiedenis en de kernwaarden vormen samen de identiteit van Texel. Dit hoofdstuk gaat ook in op de ontwikkelingen en opgaven die op Texel afkomen en de komende jaren steeds belangrijker worden. Deze opgaven bieden kansen, maar ook uitdagingen voor de gemeente.

2.2 Identiteit van Texel

Om naar de toekomstige ontwikkelingen te kunnen kijken, moet duidelijk zijn wat voor samenleving Texel wil zijn. En om die vraag te beantwoorden moet helder zijn wat Texel kenmerkt. De geschiedenis en de kernwaarden van Texel vormen samen de identiteit van de Texel. De ontstaansgeschiedenis beantwoordt de vraag ‘waar komt Texel vandaan?’ en de kernwaarden vertellen ‘waar staat Texel voor?’.

2.2.1 Ontstaansgeschiedenis

Texel kent een lange ontstaansgeschiedenis. Het oudste deel van het huidige eiland wordt gevormd door een keileembult als overblijfsel van de laatste ijstijd; de Hoge Berg. In en rond dit gebied zijn vuurstenen gebruiksvoorwerpen gevonden uit de steentijd. Vanaf de Midden-Bronstijd (circa 1.400 voor Christus), tot in de IJzertijd zijn er overblijfselen van nederzettingen gevonden op Texel. De grootste nederzetting is in de 20e eeuw opgegraven aan de Beatrixlaan in Den Burg. Hier bevond zich een dorpje uit de IJzertijd. Nabij de Waal lag een imposante grafheuvel uit de inheems-Romeinse tijd, die in 1777 werd onderzocht. Dit was een van de eerste archeologische onderzoeken van Nederland. De grafheuvel, ook wel tumulus genoemd bleek veel Romeinse voorwerpen uit de 2e eeuw n. Chr. te bevatten.

De ‘tumulus’ werd de Sommeltjesberg genoemd, omdat de Texelaars dachten dat hier aardmannetjes, de zogenoemde Sommeltjes woonden. In de tumulus waren waarschijnlijk de asresten van een Fries-Romeinse krijger en belangrijke giften als zwaarden en speren voor het hiernamaals begraven. De Sommeltjesberg is inmiddels geheel verdwenen.

Uit de Merovingische tijd (circa 450-750 na Christus) zijn aan de Beatrixlaan in Den Burg, maar onlangs ook ten noorden van Oosterend, resten van een nederzetting gevonden. Resten uit deze periode zijn zeldzaam en bestaan uit plattegronden van houten huizen en ingegraven ambachtelijke schuurtjes, de hutkommen. Na 650 lijkt er sprake te zijn van een hiaat in de bewoning op Texel. Het is niet duidelijk waar de bewoners naar zijn vertrokken. Mogelijk is een deel van de Friese bewoners overgestoken naar Engeland.

In de Karolingische tijd (circa 740-900 na Christus) is het gebied van Texel weer bewoond. De Friese bevolking bouwt in de periode 750 - 800 in Den Burg een grote ringwalburg. Aan deze versterkte nederzetting ontleend Den Burg zijn naam. De ringwal is niet rond maar volgt het reliëf. Deze aarden omwalling moet worden gezien als een vluchtburcht tegen een externe vijand. Dergelijke burgen zijn zeer zeldzaam in Nederland en het Noordzeegebied.

In dezelfde periode wordt dit Friese gebied door missionarissen gekerstend en het Germaanse geloof verdwijnt langzaam maar zeker. In Den Burg wordt binnen de ringwal de Sixtuskerk gesticht. Deze kerk was aanvankelijk van hout, maar daarna van tufsteen.
Ook in De Waal en Oosterend verschijnen kerken van tufsteen. Alhoewel op het eiland voorwerpen uit de tijd van de Vikingaanvallen zijn gevonden (circa 850 -925 n. Chr.) is de aanwezigheid van de Vikingen tot op heden niet aangetoond.

Tot circa 1170 was Texel nog verbonden met het vaste land. Door de Allerheiligenvloed van 1170 ontstond een klein zeegat, dat zich later zou ontwikkelen tot het Marsdiep. Ten noorden van Eierland ontstond ook een breuk in de zandige kustboog waardoor Eierland en West Vlieland van elkaar gescheiden raakten. De latere Zuiderzee ontstond.

Texel kende door de eeuwen heen voortdurend problemen met het zeewater. Om het zeewater te weren werden al in de 9e eeuw onder andere kleine kades aangelegd, onder meer bij Oosterend.
Vanaf de 13e eeuw ontwikkelden deze waterkeringen zich tot een stelsel van aaneengesloten ringdijken rond de polders, die uiteindelijk samen een zeedijk vormden. Delen van de zeedijk op Texel braken veelvuldig door. In 1415 verleend graaf Willem VI van Holland stadsrechten aan Texel.

Vanaf de 16e tot en met late 18e eeuw was Texel een belangrijke ankerplaats voor oorlogs-, koopvaardij en vissersschepen. De internationale handel bracht met zich mee dat ook buitenlandse koopvaardijschepen de Reede van Texel passeerden. Het dorp Oudeschild was het centrale punt. Hier lagen de schepen te wachten op gunstige wind en werden ze bevoorraad voor komende tochten. Door stormen en ondiepten vergingen veel schepen in de wateren rondom Texel. Deze wrakken liggen nog altijd op de zeebodem.

Afbeelding 2.1 Jurk uit de 17e eeuw gevonden in het gezonken schip 'Palmhoutwrak'

Rond 1574 werd nabij Oudeschild in opdracht van Willen van Oranje Fort de Schans gebouwd. Dit moest het eiland en de Reede van Texel beschermen. De Schans fungeerde naast kustverdediging in de 17e en 18e eeuw ook als een kazerne.

Vanaf eind 16e eeuw werden steeds meer gebieden op Texel ingepolderd. De Walenburgerpolder is daar een voorbeeld van. Tussen het hoofdeiland Texel en het noordelijk gelegen Eierland werd een zanddijk aangelegd. De twee delen werden aan elkaar verbonden en zo ontstond één gezamenlijk eiland. In de 19e eeuw werden de polders Eierland, de Eendracht, Prins Hendrik en het Noorden aangelegd. In deze jonge polders is de verkaveling grootschalig en rechthoekig en wordt de grond gebruikt voor akkerbouw.

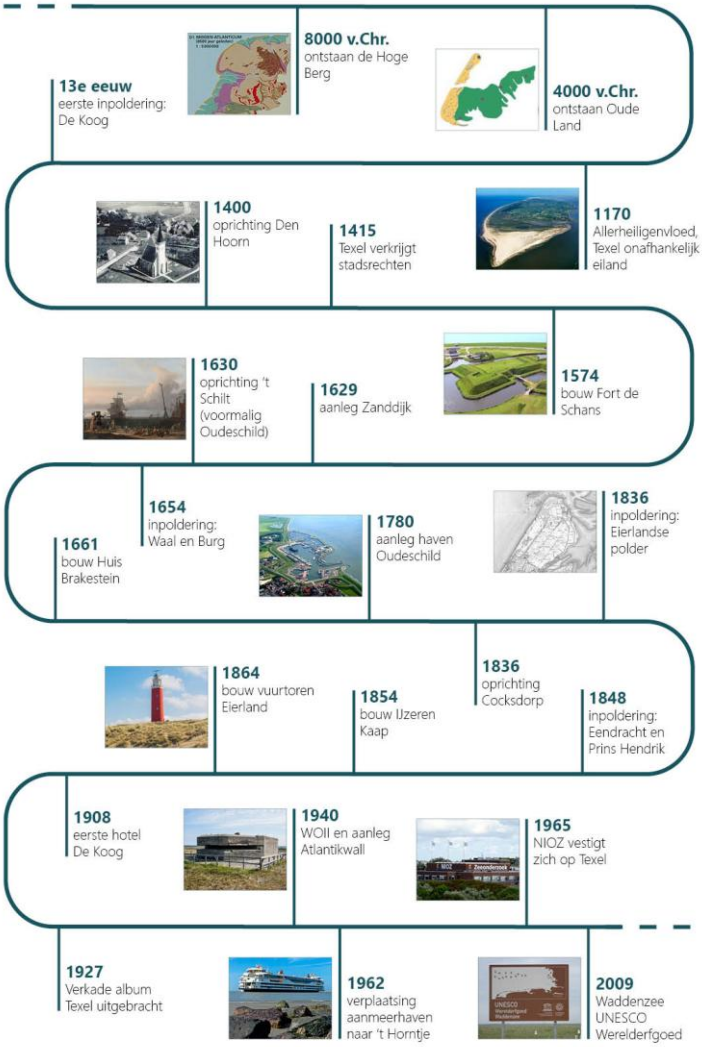
Texel is al eeuwenlang een schapeneiland. Rond 1800 werden er zo'n dertig- tot veertigduizend schapen gehouden voor hun wol, vlees en melk. Het belang van de schapenhouderij nam vanaf 1824 toe door de aanleg van het Noordhollandsch Kanaal. Doordat schepen nu rechtstreeks van Amsterdam naar zee konden

varen, verloor Texel de havenfunctie die het eiland eeuwenlang had vervuld, maar won de schapenhouderij aan belang.
Aan het begin van de 20e eeuw begon toerisme zich te ontwikkelen op het eiland. Texel raakte in trek door de grote variatie aan landschappen: duinen, natte duinvalleien, een gevarieerd dennen- en loofbos, kwelders en heidevelden. Ook is er op Texel een rijke flora en fauna aanwezig met veel zeldzame plantensoorten en beschermde vogelsoorten. Na de Tweede Wereldoorlog groeide het toerisme uit tot een van de belangrijkste economische sectoren.

In 2009 werd het Nederlands-Duitse gedeelte van de Waddenzee aangemerkt als UNESCO Werelderfgoed. De Waddenzee is het grootste ononderbroken getijdensysteem ter wereld, wat grotendeels op natuurlijke wijze functioneert.

De onderstaand afbeelding laat belangrijke momenten op de tijdlijn van de Texelse geschiedenis zien. Naast deze historische gebeurtenissen wordt op Texel al decennia lang op 12 december Ouwe Sunderklaas gevierd. Tijdens deze typisch Texelse traditie worden in elk dorp de hoogte- en dieptepunten van het afgelopen jaar nagespeeld, 'speulen' in het Texels. Ook de Meierblis (Meier staat voor de naderende maand mei en blis is Tessels voor vuur), waarbij ieder jaar op 30 april in elk van de zeven dorpen vreugdevuren worden ontstoken, is een typisch Texelse traditie. Beide feesten zijn erkend als immaterieel erfgoed.

Afbeelding 2.2 Geschiedenis van Texel

2.2.2 Ruimtelijke opbouw en waarden van Texel

Texel is een eiland met een unieke combinatie van natuurlijke en cultuurhistorische waarden. Het karakteristieke landschap, de rijke biodiversiteit en de leefbare dorpen maken het eiland tot een bijzondere woon-, werk- en recreatieplek.

Kenmerkend voor Texel zijn de zeven dorpen (Den Burg, Den Hoorn, Oudeschild, De Koog, Oosterend, De Waal en De Cocksdorp), ieder met een eigen karakter en een eigen identiteit. Deze dorpsidentiteit is een afgeleide van de landschappelijke identiteit, bebouwingsstructuur, cultuurhistorie en, traditie. Verspreid over Texel liggen ook een groot aantal buurtschappen. De meeste van deze buurtschappen stammen uit de middeleeuwen. Ze zijn vaak langzaam gegroeid op kleine natuurlijke hoogtes of terpen in het land.

Op het Oude Land kenmerken de buurtschappen zich voornamelijk door hun open opzet met veel doorkijken naar het omliggende landschap. Dit contrasteert met de buurtschappen die in het nieuwe polderlandschap liggen. Deze zijn vaak een stuk compacter opgezet. Deze buurtschappen hebben zich ontwikkeld rondom kruisingen met de hoofdas van de polder.

Ook kent Texel karakteristieke gebieden, die elk hun eigen kwaliteiten, functies en opgaven kennen.
Deze karakteristieke gebieden zijn:
- Het Oude Land en de Hoge Berg;
- De Strandpolders;
- De Zeepolders;
- De Binnenduinrand;
- De Duinen en het strand (Zeereep);
- Het Buitendijks land.

Hieronder wordt per karakteristiek dorp en gebied ingegaan op de specifieke kwaliteiten en worden per gebied de ambities op hoofdlijnen benoemd. Hiervoor is het Beeldkwaliteitsplan Buitengebied ‘Texel in ontwikkeling’ en het ‘Beeld van Texel’ de basis.

De verdere uitwerking van de ruimtelijke kwaliteit, ambities en richtlijnen van de dorpen en gebieden vindt plaats in de Nota Omgevingskwaliteit. Deze nota geeft nadere invulling aan de gewenste ruimtelijke en functionele kwaliteit binnen de verschillende gebieden. Zo wordt gewaarborgd dat ontwikkelingen bijdragen aan de beleving, duurzaamheid en identiteit van Texel.

Samen vormen de omgevingsvisie en de Nota Omgevingskwaliteit een belangrijke input voor het opstellen van het omgevingsplan. Dit omgevingsplan vertaalt de strategische ambities en kwaliteitsambities naar concrete regels en kaders voor het gebruik en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving op Texel.

De dorpen van Texel

Den Burg
Den Burg is het grootste dorp op Texel. Het dorp heeft een oude kern met een open hart (Groeneplaats en Park) en dichte ring van bebouwing eromheen. De zeer afwisselende fraaie en soms forse panden (2 lagen plus kap) staan hier schouder aan schouder. Ze vormen intieme straten. Op enkele uitzonderingen na is de kern van Den Burg nog zeer gaaf, zowel in structuur als architectuur. Latere uitbreiding is in ringen om het dorp gegroeid. Elke ring heeft een eigen dichtheid (hoe later, hoe losser) en eigen architectuurstijl. Wanneer men van de buitenste rand van het dorp naar het centrum beweegt worden alle ‘jaarringen’ doorsneden en is de historie van het dorp te lezen.

Afbeelding 2.3 Den Burg

De kenmerkende ringvorm komt voort uit haar oorsprong als cirkelvormige Vikingburgt. In 1850 ligt het dorp met twee stevige ringen rond de Groeneplaats. In de 100 jaar daarna groeit het dorp op logische wijze. Nieuwe straten worden toegevoegd als bogen, waardoor er nieuwe ringen ontstaan. In de jaren daarna worden nieuwe uitbreidingen niet als cirkels toegevoegd, maar als op zichzelf staande wijkjes. Het centrum van het dorp bestaat voornamelijk uit een fijnmazig patroon van straten. Dit stratenpatroon volgt uit de Ringburgwal met als middelpunt de kerk De Burght, Wezentuin en de Groeneplaats. De architectonische kwaliteit is hoog, met name in de oude kern. De panden hebben een individueel karakter, zijn zeer afwisselend, zowel in typologie en volume als in architectuurstijl. Door de buiging van de straten zijn de gevels in de buitenbocht prominent zichtbaar, wat de beleving versterkt. De inrichting van de openbare ruimte is ingetogen en eenduidig. Midden in de dichte oude kern liggen soms afwijkende korrels zoals een echt boerenerf. Met zijn afwijkende volumes en grote groene voeten is deze oude kern ruimtelijk van grote waarde. Deze oude kern ervaart druk door de groeiende hoeveelheid reclame-uitingen. Het is belangrijk om hier, ondanks de toeristische druk, zorg en aandacht aan te blijven besteden.

Oudeschild

Oudeschild is een typisch dijkdorp en tevens het enige dorp op het Oude Land dat nog aan zee ligt. Oudeschild is van oorsprong een dorp van zeevaarders, onder andere vissers en daarmee gepaard gaande bedrijvigheid, zoals kroegen. Het ontstond aan het begin van de 17^{e} eeuw als gevolg van de voor de Hollandse economie belangrijke rol spelende Reede van Texel, een verzamelplaats voor schepen die vanuit de Zuiderzeesteden naar de Oostzee- en Middellandse zee, vervolgens naar Oost- en West-Indië voeren. Deze ontstaansgeschiedenis en de vanaf de eind 18^{e} eeuw ten noorden van het dorp aangelegde haven, zijn bepalend geweest voor de ontwikkeling van het dorp als vissersdorp en de huidige ruimtelijk-functionele structuur. De historische kern bevond zich oorspronkelijk aan de zuidkant van het dorp, waar de Skilsloot de dijk bereikt. Vervolgens ontstond een lintbebouwing in noordelijke richting. In de 19^{e} eeuw ontstond op en nabij de haven bedrijvigheid in de vorm van pakhuizen, de molen de Traanroeier en een reparatiewerf. Vanaf circa 1900 breidde de bedrijvigheid zich uit langs het begin van de toen nieuwe verbindingsweg naar Den Burg. In het oude deel van het dijkdorp, de eerste linie van bebouwing aan de dijk, staan de veelal kleine woningen op rij, schouder aan schouder. Enkele vissershuisjes in dit deel van het dorp zijn aangewezen als rijksmonument.

Afbeelding 2.4 Oudeschild

In de eerste linie staan alle huizen met de kopgevel naar de dijk, in de tweede linie staan de huizen met vooral langsgevels. Nog verder van de dijk af liggen de recente woonwijken met vrijstaande woningen in grote tuinen. De eerste linie is het meest bijzonder en kenmerkend. De tweede linie pikt nog een graantje mee van de eerste en de structuur past bij Oudeschild. De achterliggende, later aangegroeide woonwijken hebben geen ruimtelijke relatie meer met het oorspronkelijke dorp en voegen niet meer beeldkwaliteit toe. De bebouwing langs de Heemskerckstraat voegt geen bijzondere beeldkwaliteit toe, maar is in vorm van bebouwing en uitstraling verbonden met de havensfeer, en in die zin authentiek.

De karakteristieke lintbebouwing van Oudeschild vormt een belangrijke waarde voor het hele dorp. De lintbebouwing is later van parallelstraten voorzien, en het dorp is geleidelijk in westelijke richting uitgebreid. De haven voor beroepsvaart werd uitgebreid met een haven voor pleziervaart. Ook werd een bedrijventerrein ontwikkeld ten noorden van en aansluitend op de verbindingsweg naar Den Burg, nabij de haven. Op een gedeelte daarvan zijn bedrijven van een zwaardere categorie toegestaan.

Den Hoorn

Den Hoorn ontstond aan het eind van de 14e eeuw aan de rand van het Oude Land. De positie van de PKN- kerk met zijn witte toren, solitair op een terp en net buiten de dorpsrand biedt goed zicht over het open landschap van het oude land. In het huidige centrum en langs de uitlopers van het centrum is veel cultuurhistorisch waardevolle bebouwing te vinden. Veel van de woningen aan de Herenstraat, Klif en Diek zijn oorspronkelijk gebouwd als woning voor zeelieden (waaronder loodsen) en boeren. Kenmerkend is de lang gestrekte structuur langs een keileemopduiking en een daarop aansluitende dijkstal met verschillende gradaties van verdichting.

Afbeelding 2.5 Den Hoorn

Den Hoorn is een lintdorp met een driedeling in bebouwingstypologie. Het westelijk gedeelte wordt gekarakteriseerd door gemengde bebouwing van woningen en agrarische bebouwing. Hier vinden we ook veel doorkijken naar het omliggende landschap.

Het centrum van Den Hoorn bestaat uit een compactere, relatief dichtbebouwde straatstructuur. Enkele tuinmuren markeren de plekken waar rond 1800 als gevolg van de sloop van bebouwing openingen in de oorspronkelijk gesloten gevelwand ontstonden. De oostzijde wordt gekenmerkt door lintbebouwing langs een voormalige zeedijk, met oorspronkelijk een hoog percentage agrarische bebouwing, ruimere percelen en doorzichten met coulissen- effect.

De kerk en het oudste gedeelte van het dorp, gelegen op en langs de keileemopduiking, maken deel uit van het door het Rijk aangewezen beschermde dorpsgezicht. Hieronder vallen ook het agrarisch gebied ten noorden van het Hoge Achterom tot aan de Lagewegje, het agrarisch gebied ten oosten van de Kerkstraat en het westelijke gedeelte van de Diek.

De samenhang en gaafheid van de cultuurhistorisch, architectonisch en landschappelijk waardevolle elementen, ook buiten het beschermd dorpsgezicht, geven het dorp kwalitatieve meerwaarde. De authentieke bebouwing aan Klif, Herenstraat en Diek heeft overwegend oranje kappen. De nieuwbouw aan de Naalrand bestaat veelal uit bebouwing met een grijze kap. Aan de zuidzijde is Den Hoorn in de loop ter tijd uitgebreid met verschillende gebouwde woonwijken. De bebouwing in deze woonwijken heeft geen relatie met het oude dorp, noch in structuur, noch in architectuur.

De Koog

De Koog is een duindorp, grenzend aan duinen, strand en bos. Het ontstond aan het begin van de 15^{e} eeuw als dorp van vissers. Door overstuiving van duinzand werd het eind 16^{e} eeuw verplaatst naar de huidige locatie. Hier ontwikkelde zich aan weerszijden van de kerk een langgerekte lintbebouwing langs de huidige Dorpsstraat. De visserij had toen al plaatsgemaakt voor een bestaan dat voornamelijk gericht was op landbouw en strandjutters. Rond 1900 begon in de Koog het eilandelijk toerisme.

Afbeelding 2.6 De Koog

De witte huizen met oranje daken passen in het beeld van Noordzeekustdorpen. De dorpskern is inmiddels in een halve cirkel omsloten door verblijfsrecreatieve bebouwing, met bos- en duingebied aan de noord- en zuidzijde en aan de westzijde een camping, het strand en de Noordzee. De Koog is het centrum van recreatie en toerisme op Texel. In De Koog is het voorzieningenaanbod in hoofdzaak afgestemd op toeristen en recreanten.

Door de toename van het toerisme is de oorspronkelijke functie en schaal van de bebouwing in de Dorpsstraat vrijwel geheel gewijzigd. Daardoor is het karakter van het dorp sterk veranderd. Alleen de kerk en het daarnaast staande rijksmonument herinneren nog aan het De Koog van voor 1900. Karakteristieke gebouwen zijn met name te vinden aan de (duinen)rand van De Koog. De grootschalige uitbreidingen van vakantie- en recreatieparken zijn van grote invloed op de beleving van het dorp, maar ook op de beleving vanuit het Oude Land en de duin- en bosrand.

Oosterend

Het dorpsbeeld van Oosterend wordt gevormd door de laatmiddeleeuwse Maartenskerk met daaromheen de nauw omsluitende bebouwing van de Kerkstraat, het Kerkplein, de Blazerstraat en de Oesterstraat. Aan de dorpskern van Oosterend wordt, gezien het specifieke karakter (zowel in cultuurhistorisch, architectonisch en landschappelijk opzicht), een grote waarde toegekend.

Afbeelding 2.7 Oosterend

De oude kern bestaat uit rond de kerk meerdere straten met merendeels kleine woningen van zeevarenden en boeren. Het centrumgebied en omgeving is door het Rijk aangewezen als beschermd dorpsgezicht. De karakteristiek van het fijnmazige stratenpatroon, de huizen die direct aan de straat staan, de nauw aaneengesloten bebouwing en de architectonische kenmerken geven dit beschermde dorpsgezicht een bijzonder karakter. Van een groot deel van de bebouwing verkeert ten minste de voorgevel nog in de oorspronkelijke staat. Negentien gavere panden hebben een monumentale status. De ring rondom het beschermd dorpsgezicht vormt de overgang van het beschermd dorpsgezicht naar de uitbreidingsbuurten van Oosterend. Het gebied beschikt cultuurhistorisch, architectonisch en in landschappelijk opzicht over verschillende waardevolle elementen De paar grote groene korrels aan de rand van het dorp geven Oosterend een groen dorpsbeeld naar de omgeving.

De Waal

De Waal is met Den Hoorn en Oosterend een van de kleinste en oudste dorpen van Texel. Kijkend vanaf Den Burg en Waalenburg heeft het dorp een dorpssilhouet, met de Bomendiek en de gebouwen aan de westzijde van het dorp. Aan de westzijde komen het schip en de toren van de, op een terp staande kerk boven het dorp uit. Een verre voorganger van de huidige kerk is ooit gebouwd aan de buitenzijde van het dorp, aan het begin van de oudste dijk van Texel, de Bomendiek.

Afbeelding 2.8 De Waal

Na de middeleeuwse ligging aan zee kreeg De Waal later een agrarisch karakter. Het Hogereind vormt de oorspronkelijke dorpsas van de dorpsstructuur, waarlangs stolpboerderijen en kleinschalige individuele panden zijn gerangschikt. Boerenkorrels en kleine huisjes wisselen elkaar af. De meest recente bebouwing van De Waal bevindt zich aan de oostelijke entree van het Hogereind en de zuidrand van het dorp, aan de oostrand langs de Laagwaalderweg: het industrieterrein.

Bij de meest recente ontwikkelingen is de oorspronkelijke dorpsstructuur enigszins verloren gegaan. Het individuele karakter heeft hier plaats gemaakt voor seriematige bouw. De woningen zijn ingepast in het beeld van het dorp, maar het is zichtbaar dat deze woningen geen onderdeel uitmaken van de historische kern. Het dorp heeft hiermee een modern staartje gekregen. Aan de Sommeltjesweg zijn in de jaren negentig verschillende grote vrijstaande woningen geplaatst. Deze woningtypologie en korrelgrootte contrasteren sterk met de achtergelegen bebouwing.

De Cocksdorp

De Cocksdorp ontstond in de negentiende eeuw na de inpoldering van Eierland. Nog lang bestond het uit één straat, namelijk de oorspronkelijke Dorpsstraat. Hier bevond zich op de kop bij de dijk een dijkmagazijn en een herberg/kroeg annex winkel. De 20e-eeuwse uitbreidingen gebeurden binnen de driehoek van Roggesloot en bij twee rechte polderwegen. De Cocksdorp heeft daardoor een heel eigen sfeer, passend bij de 19e eeuwse polder met rationele schaal.

Afbeelding 2.9 De Cocksdorp

De Cocksdorp had, ondanks de perifere ligging maar dankzij de haven, tot begin 20e eeuw een zekere centrumfunctie voor het agrarisch gebied van Eierland. De recreatiefunctie werd manifest na de stichting van De Krim als recreatief verblijfsgebied nabij het dorp. Met de groei van de toeristische en recreatieve sector is de centrumfunctie van het dorp van karakter veranderd.

De oorspronkelijke lintbebouwing van voornamelijk langskappen met grijze pannen aan de hoofdstraat van het dorp, de Kikkertstraat, vormt het centrumgebied. Deze straat heeft een gezicht naar de omgeving van ruime tuinen en enkele grote groene korrels. De bebouwing kenmerkt zich door kleinschaligheid en veel afwisseling. Het dorp heeft een eigen sfeer, passend bij het omliggende landschap van het nieuwe land en de polders. De Langeveldstraat vormt een harde begrenzing en abrupte overgang naar het open gebied. De enige uitzondering op deze harde begrenzing is het bedrijventerrein aan de Langeveldstraat. Dit kleine bedrijventerrein staat als afgezonderd element in het open landschap van de strandpolder.

De karakteristieke gebieden van Texel

Naast de dorpen en buurtschappen kent Texel karakteristieke gebieden, die elk eigen waarden, functies en opgaves kennen. Hieronder wordt per gebied ingegaan op de specifieke waarden en wordt de ambitie op hoofdlijnen benoemd.

Het Oude Land en de Hoge Berg

Het Oude Land en de Hoge Berg vormen samen twee van de meest karakteristieke en waardevolle landschapsgebieden op Texel. Dit gebied vormt historisch gezien de basis van het eiland en dient zorgvuldig gekoesterd te worden. De ontstaansgeschiedenis van deze gebieden is duidelijk afleesbaar aan het landschap en de bebouwing. Het Oude Land wordt gekenmerkt door een kleinschalig agrarisch cultuurlandschap met onregelmatige verkaveling en een zeer gelaagd landschap. Dit creëert een divers landschappelijk mozaïek van verschillende stukken (kavels).

Afbeelding 2.10 Kaart van Het Oude Land en de Hoge Berg

De losse landelijke korrels met een groene voet van windsingels en bosjes maken het landschap ruimtelijk afwisselend dicht en open. Het kenmerkende romantische landschap met tuinwallen, kolken en schapenboeten stamt voornamelijk uit de 17e eeuw. Een uniek cultuurlandschap waarmee Texel zich kan meten met de prachtige Keltische landschappen aan de andere kant van de Noordzee.

De Hoge Berg onderscheidt zich van het Oude Land door het hoogteverschil, de grotere concentratie aan tuinwallen en de kleinschaligere en onregelmatigere verkaveling ten opzichte van de rest van het Oude Land.

In het Oude Land ligt de focus op het behouden en versterking van de waarden van het kleinschalige, cultuurhistorische agrarische landschap. Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op hun consequenties voor de omgevingskwaliteit en dienen zorgvuldig te worden ingepast. Hierbij moeten landschappelijke inpassing, schaal en materiaalgebruik van bebouwing aansluiten bij het karakter van het gebied en de Texelse kernwaarden. Duurzame en natuurinclusieve, circulaire landbouw wordt gestimuleerd, waarbij het behouden en versterken van historische (kavel)structuren en kenmerkende cultuurhistorische landschapselementen, zoals kolken en tuinwallen, centraal staat. Het agrarische gebruik, vooral grasland voor de schapenhouderij, draagt bij aan het open en groene karakter van het gebied. Op het Oude Land van Texel staan ook de karakteristieke schapenboeten: kleine riet- of pannengedekte stolpschuren met een vierkantconstructie en een specifieke typologie, waarin hooi en voer voor de schapen werd opgeslagen. Eveneens is de Noord-Hollandse stolpboerderij, die door de vierkantconstructie in opbouw veel lijkt op een schapenboet, veel op het Oude Land te vinden. De gemeente Texel zet zich in op behoud en het koesteren van deze specifieke cultuurhistorische landschapselementen.

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:

- Versterken en koesteren van het kleinschalige karakter en de verkavelingsstructuur;
- Eventuele nieuwe ontwikkelingen versterken het (agrarische) karakter, de schaal en de kernkwaliteiten van het Oude Land en dienen zorgvuldig te worden ingepast;
- Kernkwaliteiten van het Oude Land worden gezien als economische drager van het eiland;
- Stimuleren van duurzame en natuurinclusieve landbouw;
- Behouden van het cultuurhistorische agrarische grasland;
- Koesteren van de belangrijke (cultuur)historische (landschaps)elementen, zoals de schapenboeten, stolpen, kolken, tuinwallen reliëf, kavelvorm- en grootte.

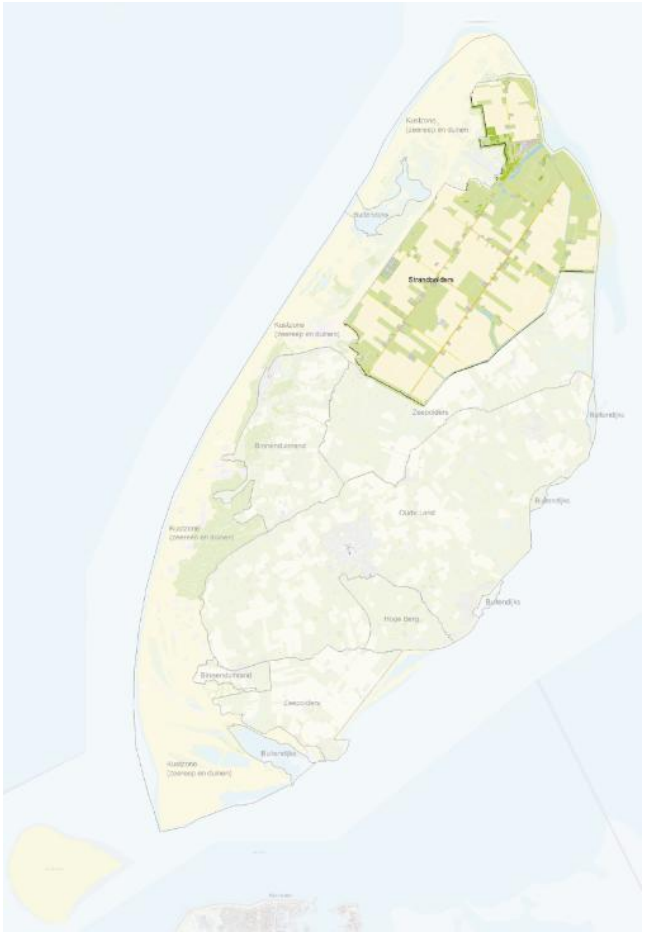
De Strandpolders

Polder Eierland en Polder De Eendracht zijn de 19e-eeuwse Strandpolders. Deze polders liggen boven NAP, zijn gerelateerd aan de Noordzee en vormen een belangrijke agrarische motor van het eiland. De strandpolders zijn ook een locatie waar de strijd tegen het water nog goed afleesbaar is in het landschap. In de strandpolders bevindt zich een aantal kreken als relict van het vroegere schorrenlandschap.

Binnen de Strandpolders ligt het vliegveld van Texel, een kleinschalige luchtvaartlocatie die een bijzondere functie vervult. Enerzijds voor recreatieve en sportieve vluchten en anderzijds voor calamiteiten.

De dijken rondom de strandpolders vormen bijzondere cultuurhistorische landschapselementen en herinneren aan de voortdurende strijd tegen de zee.

Afbeelding 2.11 Kaart van de Strandpolders

Het landschap van de strandpolders is grootschalig en open. Het is van grote waarde voor de landbouw. De combinatie van open polderlandschap met de rechthoekige verkavelingsstructuur, de dijken en de kronkelende natuurlijke kreken bepalen het karakter van dit gebied. Het cultuurlandschap wordt gekenmerkt door simpele inrichting van rechte wegen in grote vierkanten en een sequentie van losse erven erlangs. Beplante erven maken de grote open polder ruimtelijk leesbaar en 'meetbaar'.

De openheid en ruimtelijke kwaliteit van het landschap worden gekoesterd. In de Strandpolders zijn de kavels en de agrarische volumes grootschalig. Grote erven betekent veelal grote gebouwen, met een landschappelijke inpassing (groene voet). De maat, de inrichting en de inpassing van zowel boeren- als burgererven zijn zoveel mogelijk passend bij en in verhouding met het karakter van de strandpolders.

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:
- Behouden van het open en grootschalige karakter van de polder;
- Strategische plaatsing van nieuwe erven met een structurele erfbepaling en grote volumes in boerse stijl, zou die ruimtelijke leesbaarheid kunnen versterken;
- Versterken van de speling van het rechthoekige polderlandschap;
- Het gebied biedt ruimte voor ontwikkelingen die kunnen aansluiten bij de maat en schaal van het karakter van de polder;
- Nieuwe initiatieven sluiten aan casu quo voegen zich naar het ruimtelijke en landschappelijke kader.

De Zeepolders

De Zeepolders liggen beneden NAP en zijn gerelateerd aan de Waddenzee. Onder de zeepolders vallen de 17de eeuwse polder Waalenburg, de 19^{e}-eeuwse Prins Hendrikpolder en de eveneens 19^{e}-eeuwse polder het Noorden.

De Prins Hendrikpolder is met de verplaatsing van de veerhavens in 1962 voor veel bezoekers de entree van het eiland geworden. Vanaf de boot gezien is dit het eerste landschap dat men tegenkomt. Het is dan ook belangrijk dat het gebied als zodanig behandeld wordt.

De dijken rondom de polders vormen bijzondere cultuurhistorische landschapselementen en herinneren aan de voortdurende strijd tegen de zee. Zij zijn de stevige begrenzing tussen land en water.

De inrichting van de latere zeepolders is net als de strandpolders rechtlijnig en grootschalig met lange wegen en erven erlangs. De zeepolders grenzen allemaal aan het Oude Land van waaruit ze ontgonnen zijn. Ze hebben geen eigen dorpen of buurtschappen. De enige bebouwing zijn de erven, die overigens kleiner zijn dan in de strandpolder. De zeepolders zijn kleiner van schaal en ruimtelijk intiemer dan de strandpolders. Ze zijn tussen dijken gevat.

Door de lage ligging nabij de kust is het gebied kwetsbaar voor overstromingen en wateroverlast. Daarnaast zijn er maatregelen genomen om het water beter te kunnen vasthouden, afvoeren en beheren (project zoetzoute stuwen). Dit draagt niet alleen bij aan de bescherming van het achterliggende land, maar ook aan de versterking van de natuurwaarden en de klimaatbestendigheid van het gebied. Groene waterbuffers en innovatieve waterbeheeroplossingen worden hierbij gestimuleerd.

Agrariërs in de Prins Hendrikpolder ondervinden hinder van de steeds zouter wordende landbouwgrond, een gevolg van de zeespiegelstijging. De verzilting heeft niet alleen invloed op de Texelse landbouw, ook voor de Texelse flora en fauna is het van groot belang dat er voldoende aanbod van zoet (drink)water blijft.

Ruimtelijke ontwikkelingen dienen zorgvuldig te worden ingepast, waarbij landschappelijke inpassing, schaal en materiaalgebruik aansluiten bij het karakter van het gebied.

Afbeelding 2.12 Kaart van de Zeepolders

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:

- Inzetten op waterberging en beheersing en stimuleren van innovatieve waterbeheeroplossingen;
- Behouden van de open identiteit met hierin de boeren- en burgererven als groene herkenbare en samenhangende ensembles;
- Koesteren en behouden van de zichtlijnen die het open karakter van het polderlandschap versterken;
- Nieuwe ontwikkelingen dienen zorgvuldig te worden ingepast, aansluitend bij het karakter van het gebied.

De Binnenduinrand

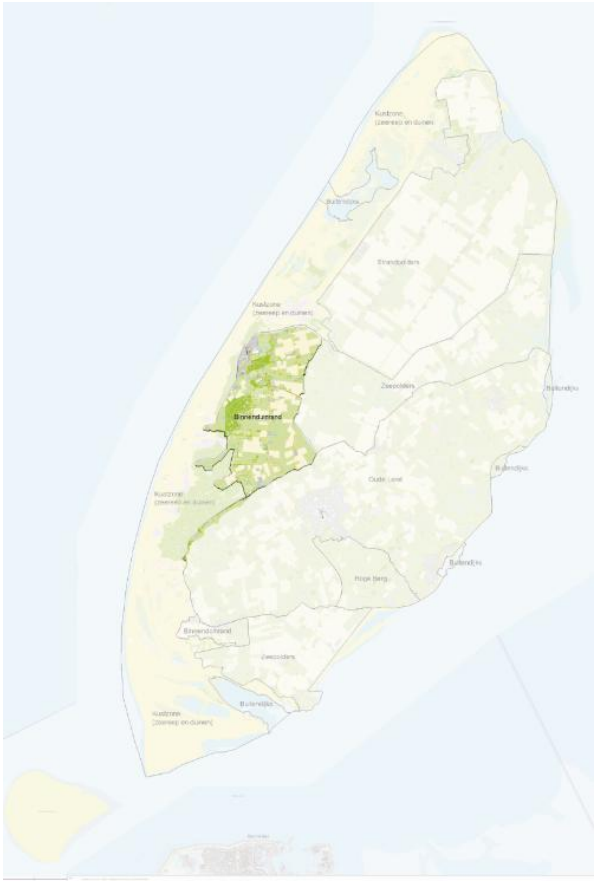
Van De Koog tot aan Den Hoorn loopt aan de binnenzijde van de duinen de Binnenduinrand; een smalle zone die de overgang vormt tussen de hoge duinen en het lagergelegen gebied met oude strandruggen en polders.

Dit gebied kenmerkt zich door een afwisseling van duinvalleien, bospercelen en open gebieden, wat zorgt voor een gevarieerd landschap in een landschappelijk kantwerkenzoom van bosschages, open ruimtes en bijzondere gebouwen van allure.

De Binnenduinrand speelt een belangrijke rol als ecologische verbindingszone aan de rand van de duinen, en draagt daarmee bij aan de biodiversiteit.

Door de ligging tussen duinen en polders speelt het gebied een belangrijke rol in het vasthouden en reguleren van zoet water, wat essentieel is voor een gezonde waterhuishouding op Texel.

Afbeelding 2.13 Kaart van de Binnenduinrand

Het stimuleren van natuurlijke waterberging en het voorkomen van verdroging zijn speerpunten binnen het duurzaam beheer. De klimaatadaptieve speerpunten vergroten de veerkracht van het eiland.

De Binnenduinrand wordt gezien als belangrijk gebied voor natuurontwikkeling en landschapsbehoud. Het versterken van de ecologische verbindingen en het behoud van de landschappelijke kwaliteit staan hierbij centraal. Daarnaast biedt de Binnenduinrand ruimtelijke mogelijkheden voor de beleving van de natuur, waarbij rust en toegankelijkheid in balans moeten zijn.

Ontwikkelingen in de Binnenduinrand vereisen een brede, integrale benadering en oog voor de gewenste identiteit. Deze zone biedt ruimte voor rust en reuring met betrekking tot ondergeschikte recreatieve activiteiten op basis van de kwaliteiten en karakteristieken van het landschap.

De begrenzing van de bosrand met zijn afwisseling van open ruimtes en bosschages en bescheiden maar allurevolle individuele bebouwing contrasteert met de brede open ruimte van strandvlaktes of het Oude Land ervoor. De twee zones grijpen op complexe wijze in elkaar en maken een ruimtelijke overgang tussen dicht en open, hoog en laag. De Binnenduinrand biedt een complementaire recreatieve beleving. De romantiek en rust van het oude land, gecombineerd met de nabijheid van duinen en strand. Belangrijk is dat het geheel een ruimtelijk raamwerk blijft van open en dicht met individuele bebouwing. Een deel van de Binnenduinrand moet ook gezien worden als belangrijk decor van het Oude Land. Het gaat hier dan specifiek over de Rozendijk.

In de Binnenduinrand hebben ruimtelijke ontwikkelingen vanuit de historische context een hoge ambitie. Projecten in dit gebied moeten een bepaalde trots uitstralen die passend is bij de kwaliteit en geschiedenis van het omliggende landschap. Alle ruimtelijke ontwikkelingen dienen zorgvuldig afgestemd te worden en moeten passen binnen de schaal en context van het gebied. Ze mogen de belevingswaarde, natuurwaarde, omgevingskwaliteit en het landschappelijke kantwerk van het gebied niet aantasten.

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:

- Stimuleren van natuurlijke waterberging;
- Versterken van ecologische verbindingen;
- Balans vinden tussen de beleving van natuur, rust en toegankelijkheid;
- Versterken van de omgevingskwaliteit en identiteit van de binnenduinrand als cultuurrijke rand van het Oude Land en De Duinen;
- Ontwikkelingen worden zorgvuldig afgestemd en passen binnen de context van het gebied;
- Belevings- en natuurwaarde van het gebied mag niet worden aangetast.

De duinen en het strand (zeereep)

De bijna 30 kilometer lange reep zand aan zee is een van de langste kusten van Nederland. De zeereep is de grootste trekker van het eiland en bestaat uit zowel drukke als rustige gedeelten. Achter de zeereep liggen de duinen. Dit gebied wordt landschappelijk gekenmerkt door een uitgestrekt duingebied met daar binnen een kweldergebied (de Slufter).

Ten westen van de stuifdijk, ligt een oude strandvlakte met een reeks grote valleien. Het deel ten noorden van de Slufter (Eierlandsche duinen) omvat oude duinen met graslanden en heiden; het zuidelijke deel is meer gevarieerd met zowel oude als jonge duingebieden.

Het kweldergebied (de Slufter) is een natuurgebied dat vele bezoekers trekt, maar ook een belangrijke broedplaats is voor weidevogels. In het gebied is een grote diversiteit aan duinvalleien aanwezig, die verschillen in de mate waarin infiltratie dan wel kwel optreedt.

Afbeelding 2.14 Kaart van de Duinen en het strand (zeereep)

Aan de zuidrand ligt een grote zandplaat, de Hors, die hoort bij het Natura 2000-gebied Waddenzee. In de Westerduinen zijn naaldbossen aanwezig. In het noorden van Texel is in 1995 de Eierlandse Dam aangelegd

bij de vuurtoren. Deze dam vangt veel zand in wat ook zorgt voor embryonale duinvorming. Voor het buitendijkse gebied bij De Koog wordt een aanvullende gebiedsvisie opgesteld met als doel de waterveiligheid en gebruikswaarden toekomstbestendig met elkaar in balans te brengen.

De duinen vormen een indrukwekkend en beeldbepalend landschap van Texel. Dit gebied kent een ontzettend brede typologie. Van de open zeereep tot het gesloten duinbos en van de vochtige duinvalleien tot het ruige landschap van de Slufter. Hier komt ook alles samen: levende geomorfologie, woeste natuur, gelaagde cultuurhistorie en recreatie. Het bijzondere aan de duinen is dat ze zeer toegankelijk zijn, maar toch ruig, leeg en ongecultiveerd. De duinen zijn niet doorzeefd met een netwerk van fiets- en wandelpaden.

Nationaal Park Duinen van Texel

Nationaal Park Duinen van Texel is in 2002 opgericht om een van de mooiste en meest waardevolle duingebieden van Europa te beschermen én beleefbaar te maken. Deze parel aan de westkant van Texel kent een ongekende variatie aan landschappen met een indrukwekkend aantal vogel- en plantensoorten.

De duinen fungeren voornamelijk als natuurlijke waterkering, natuurlijke wateropslag (zoetwaterbel) en beschermen het eiland tegen de invloed van zee en stormvloeden. Daarnaast herbergen de Duinen een bijzondere biodiversiteit met unieke plant- en diersoorten die gebonden zijn aan deze dynamische omgeving. Het gevarieerde reliëf en de wisselende zandformaties maken de Duinen tot een veelzijdig en levendig natuurgebied.

De duinen van Texel en het nationaal park worden dan ook erkend als een gebied van groot ecologisch, landschappelijk en waterkundig belang. Het behoud van de natuurlijke processen, zoals zandverstuiving, het ontstaan van de kerven en duinontwikkeling, staat centraal. Tegelijkertijd is het van belang om de duinen toegankelijk te houden voor recreatie, zonder de kwetsbare natuur te verstoren.

Variantenstudie Kustdynamiek Texel Zuidwest

Natuurwaarden in het zuidwestelijk kustgebied verslechteren en door een stijgende zeespiegel komen waterveiligheid en medegebruik onder druk te staan. Voor de in dit gebied liggende strandpaviljoens wordt gestreefd naar een plaatsbepaling voor tien jaar, zodat investeringen in duurzaamheid en klimaatadaptatie ook voor deze ondernemers mogelijk blijft. Ook zal de kust nog intensiever gesuppleerd moeten worden wat tot hogere kosten leidt dan nu al het geval is. In opdracht van Provincie Noord-Holland in samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, gemeente Texel, Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en het Rijksvastgoedbedrijf is de Variantenstudie kustdynamiek Texel Zuidwest uitgevoerd. In deze studie zijn zes varianten onderzocht met daarin maatregelen die allemaal positief bijdragen aan de doelstellingen van de Visie strand en duingebied Noordzeekust Texel op het gebied van water, natuur en (mede)gebruik. Uit de zes varianten is een voorkeursvariant naar voren gekomen; aftoppen, kerven, grote zandsuppletie en een plaatsbepaling van de ondernemers.

Kerven

Langs de kust wordt een aantal kerven gerealiseerd om de dynamiek in het open duingebied op gang te helpen. Een kerf is een opening in het buitenduin, zodat de zeewind het duinzand weer over het achterliggende gebied kan verspreiden. Zo wordt veroudering en verzuring van het gebied tegengaan en kunnen de duinen meegroeien met de zeespiegelstijging. Bij de aanleg wordt rekening gehouden met het bestaand gebruik in het gebied.

Wateropgave

De wateropgave binnen de duinen richt zich op het vasthouden en beheren van zoet grondwater en het reguleren van de waterhuishouding in samenhang met het eiland. De duinen spelen een cruciale rol in de natuurlijke buffering van water en voorkomen verdroging van omliggende gebieden. Een belangrijk en uniek kenmerk van de duinen is de aanwezigheid van de natuurlijke zoetwaterbel. Deze zoetwaterbel ontstaat doordat neerslagwater, dat in de duinen infiltreert, drijft op het zwaardere zoute grondwater dat vanuit de zee het duingebied binnendringt. Dit zorgt voor een zoetwaterlaag onder de duinen, die van groot belang is voor het ecosysteem en de watervoorziening.

Door duurzaam beheer wordt gestreefd naar versterking van deze functies, waarbij het duinmassief vergroot wordt om de effecten van de stijgende zeespiegel tegen te gaan. Dit draagt bij aan de klimaatbestendigheid en de ecologische veerkracht van Texel.

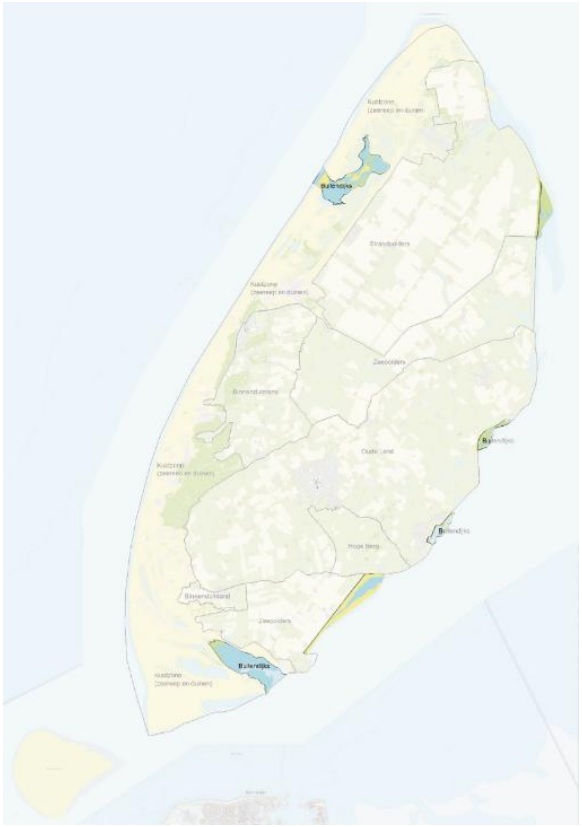
De duinen zijn, gelijkend aan het oude land, een grote economische drager voor het eiland. De schoonheid van de duinen geeft Texelaars en bezoekers een plek om tot rust te komen en te genieten van het natuurlijke, dynamische en woeste landschap. Ruimtelijke ingrepen worden daarom zorgvuldig afgestemd op het behoud van het natuurlijke landschapsbeeld, de natuurlijke dynamiek, de ecologie en waterbeheerfuncties van de duinen. Zo blijft dit landschap een krachtige en beschermende schakel voor het eiland.

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:
- Balans vinden tussen beleving, ecologie en rust;
- Versterken en herbergen van de biodiversiteit en het dynamisch karakter van de duinen;
- Behouden en versterken van natuurlijke processen;
- Vasthouden en beheren van zoet grondwater;
- Nieuwe ontwikkelingen worden zorgvuldig afgestemd op het behoud van het natuurlijk landschapsbeeld, de natuurlijke dynamiek en de ecologie.

Het Buitendijks land

Het Buitendijks land op Texel bestaat uit laaggelegen gebieden buiten de primaire waterkeringen. Deze gebieden verdienen koestering. Veel van de gebieden hebben een grote ecologische waarde als leefgebied voor zee- en kustvogels, vissen en andere watergebonden soorten. Tegelijkertijd speelt het een rol in de waterveiligheid en het kustbeheer van Texel. In de buitendijkse gebieden zijn vijf verschillende gebieden te onderscheiden: De Schorren, De Slufter, de buitendijkse polder de Zandkes, de Mokbaai en de haven van Oudeschild. Elk van deze gebieden ligt niet binnen de bescherming van de primaire waterkering. Desondanks heeft elk gebied een kenmerkende eigen identiteit.

Afbeelding 2.15 Kaart van het Buitendijks land

De Schorren
De Schorren vormen een dynamisch gebied dat sterk wordt beïnvloed door de getijden en de wisselwerking tussen land en zee. Het natuurgebied is ongeveer 6.800 hectare groot en biedt een hoogwatervluchtplaats en geeft broedgelegenheid aan de lepelaar, de eidereend en de scholekster.

De Slufter
De Slufter is een uniek gebied dat in open verbinding staat met de Noordzee. Na een aantal mislukte pogingen om er een landbouwpolder van te maken, werd aan het begin van de 20e eeuw besloten het zeegat open te laten. Het Sluftergebied bestaat uit een krekenstelsel dat soms na een storm onder water staat. Je vindt er zouttolerante planten als zoutmelde, zeekraal, de geurige zeealsem en lamsoor, waarvan de bloemen in de zomer het hele gebied paars kleuren. Het grootste deel van De Slufter wordt als vogelbroed en -rustgebied beheerd.

De Zandkes
Het landschap van de buitendijkse polder, de Zandkes is meer getemd. Hier is de invloed van de zee door de inpoldering beperkt. Het gebied heeft een grote waarde als leefgebied voor verschillende zee- en kustvogels. De ondiepe waterplassen maken het natuurgebied geliefd bij steltlopers en eenden. De meest noordelijke plas ontstond bij een dijkdoorbraak in 1595, terwijl de middelste plas speciaal voor de vogels is gegraven.

De Mokbaai
Ook de Mokbaai is minder dynamisch dan voorheen. De baai bestaat tegenwoordig voornamelijk uit kwelders en valt met eb bijna volledig droog. De Mokbaai is een van de eerste landschappen die bezoekers vanaf de veerboot zien en geldt daarmee ook als een soort visitekaartje voor het eiland. De Mokbaai kent daarnaast een lange militaire geschiedenis. Begin 20e eeuw was de baai in gebruik als marinevliegkamp voor de watervliegtuigen. Tegenwoordig vindt zich hier de Joost Dourleinkazerne en worden er nog steeds met regelmaat amfibische oefeningen gehouden.

Haven Oudeschild
De haven van Oudeschild is de meest bekende haven van het eiland en een belangrijk onderdeel van Oudeschild. Het is de thuishaven van de Texelse vissersvloot en biedt daarnaast onderdak aan tientallen botters, rondvaartboten, bruinevlootschepen en toeristische motorboten en zeiljachten.

De Oudeschilder haven is vanaf het eind van de 19e eeuw fors gegroeid. Voor die tijd meerden de oester- en wiervissers hun boten vooral af in het haventje bij de IJzeren Kaap. Dat raakte echter rond 1860 in verval en werd onbruikbaar, waardoor de schepen moesten uitwijken naar Oudeschild. Alhoewel er in het verleden is gesproken om de haven af te schermen doormiddel van een coupure is het gebied vooralsnog buitendijks.

Het Buitendijks land wordt gezien als een essentieel gebied voor natuurontwikkeling en kustbescherming. Het versterken van natuurlijke processen zoals sedimentatie, verstuiving en de ontwikkeling van Schorren draagt bij aan de veerkracht van de kustlijn en de natuurwaarden. Het gebied dient als eerste buffer tegen stormvloeden en helpt de waterstanden te beperken en golven te dempen voordat deze de dijken bereiken.

Ruimtelijke ontwikkelingen in het Buitendijks land zijn beperkt en worden alleen toegestaan wanneer deze bijdragen aan de versterking van de waterveiligheid en ecologische waarden.

Samenvatting landschappelijke kwaliteit en ambitie op hoofdlijnen:
- De primaire waterkeringen;
- Versterken van natuurlijke processen;
- Waterveiligheid en gebruikswaarden toekomstbestemming met elkaar in balans brengen;
- Nieuwe ontwikkelingen enkel voor het versterken van de ecologische waarden en de waterveiligheid;
- Behouden van openheid en weidsheid van het gebied.

2.2.3 Texelse kernwaarden

In 2002 heeft de gemeenteraad de ‘structuurvisie 2020: De toekomst van Texel’ vastgesteld. Na vijf jaar is deze geactualiseerd en vastgesteld in de ‘structuurvisie 2020: Texel op Koers’. De Texelse kernwaarden zijn hierin beschreven en uitgewerkt in het Beeldkwaliteitsplan ‘Texel in ontwikkeling’ (2007), dat onderdeel is van het tijdelijk deel van het omgevingsplan (Bestemmingsplan Buitengebied 2013). Ook in deze omgevingsvisie worden de kernwaarden als bouwsteen gebruikt.

De rust en ruimte
Ruimte is de drager van de landschappelijke identiteit van het eiland en vindt zijn vertaling in open landschap, zichtlijnen en vergezichten. Rust is enerzijds een afgeleide van de kernwaarde ruimte, immers hoe meer ruimte hoe meer rust. Anderzijds wordt rust ook beïnvloed door infrastructuur en activiteiten.

De rijkdom aan natuur en cultuurlandschappen
Het Texelse landschap is de neerslag van de ontstaansgeschiedenis en is uniek door haar verscheidenheid en kwaliteiten. De rijkdom van de natuurgebieden en van het cultuurland vormt een belangrijke aantrekkingskracht voor toeristen en bewoners. De cultuurhistorische waarden zijn van belang om de belevingswaarde van Texel te waarborgen.

De grote afwisseling in landschappen en landgebruiksvormen
Als eenheden van landschappelijke identiteit zijn er zes landschappen onderscheiden. Ze vertonen een samenhang in historie en traditie, schaal, bebouwing, structuur en sfeer, en in grondgebruik. Het is van groot belang dat de landschappen in zichzelf samenhangend blijven en onderling verschillend. Alleen dan blijven de verschillende landschappen leesbaar.

De Texelse identiteit
Texelaars zijn trots op hun eiland en hun eigen identiteit. De Texelse identiteit wordt in sterke mate bepaald door haar cultuurlandschap, het grasland, de oude buitendorpen, de dijken, kerkjes, tuinwallen, stolpen en schapenboeten. De verbondenheid van Texelaars met hun eiland en met elkaar, de eilandeconomie met zijn vele, gevarieerde kleinschalige bedrijven, de gastvrijheid, de hoge mate van dienstverlening en veiligheid maken Texel tot een uniek eiland. Om zich blijvend te onderscheiden is het Texels eigene van grote waarde, bijvoorbeeld de van het eiland afkomstige producten.

Het specifieke eilandkarakter
De Texelaars zijn echte eilanders. Ze hebben een eigen cultuur, mentaliteit en identiteit en onderscheiden zich daardoor van de ‘overkanters’. Door de eilandpositie hebben de Texelaars een grote mate van zelfstandigheid ontwikkeld, en willen vooral autonoom blijven. Het eilandgevoel wordt gevoed door rust, ruimte en verbondenheid met de natuur, maar ook door de rijke historie van de eilanden.

De nachtelijke duisternis
Het aanschouwen van een donkere heldere sterrenhemel bij nacht, liefst met de daarbij behorende stilte zoals die in de natuur is te vinden. De aandacht voor duisternis als kwaliteit van de leefomgeving wordt in grote mate ingegeven door ontwikkelingen die een bedreiging vormen voor donkere nachten. De inzet is het terugdringen van overbodig en hinderlijk kunstlicht.

De maritieme monumenten
Het maritieme verleden van Texel is een belangrijk cultureel erfgoed. Op het land en in het water zijn overal nog sporen te vinden van deze boeiende geschiedenis - de visserij, de Reede van Texel, de Schans, loodswezen, walvisvaart, WOII en de jutterij. Vanuit het maritieme verleden, heden en de toekomst ontwikkelt Texel zich als (inter)nationaal kenniscentrum op het gebied van zee-beheer, onderwaterarcheologie, onderzoek en aanverwante activiteiten.

2.2.4 Texel Principes

De Texelse kernwaarden beschrijven de waarde van Texel. De Texel Principes zijn actiever: deze principes zeggen iets over de houding, de blik en de inspiratie waarmee mensen aan de toekomst van Texel werken. De principes zijn geen toetsingskader maar vormen een leidraad en inspiratiebron voor toekomstig Texel. De Texel Principes zijn voortgekomen uit het project Planet Texel (2015).

De principes moeten ertoe leiden dat het initiatiefnemers stimuleert om echt bij te dragen aan het verhogen van de kwaliteiten van Texel op het gebied van natuur, toerisme, economie, landschap, architectuur en/of cultuur.

De Texel principes zijn:

Vertrek vanuit natuur en landschap
Natuur en landschap zijn zó prominent aanwezig op Texel en daardoor zó belangrijk voor bewoners en bezoekers en de hele Texelse economie, dat het de basis voor alle economische ontwikkelingen zou moeten zijn. Of andersom: een ontwikkeling die geen rekening houdt met natuur en landschap ter plaatse, draagt niet bij aan een mooier eiland. Die past niet.

Ga voor echt Texels en Texels eigen
Ontwikkelingen moeten zich niet alleen bewust zijn van de plaats, maar ook van de cultuur op de plek waar ze zijn bedacht. En gaan voor echt en authentiek. Dat versterkt de cultuur en identiteit van (de verschillende delen) van het eiland en maakt het nog meer bijzonder en daarmee aantrekkelijk.

Koester eenheid in diversiteit
Texel wordt ook wel 'Nederland in het klein' genoemd: het is een duidelijke eenheid en toch is er een grote verscheidenheid aan landschappen, dorpen, activiteiten en (sub)culturen. Dat maakt dat iedereen zich er thuis kan voelen en tegelijk verschillen kan ervaren. Die grote waarde moet gekoesterd worden en het liefst versterkt. Geen eenheidsworst maar diversiteit.

Beweeg mee met de seizoenen
Alles op het eiland wordt beïnvloed door beweging: de natuur, het getij en het ritme van de bootdienst zijn bepalend. Bij alles dat wordt bedacht moet die beweging een belangrijke rol spelen. Elk 'seizoen' heeft voor- en nadelen. Door daar bewust mee om te gaan, zijn de voordelen bruikbaar en nadelen leefbaar.

Blijf jutten, pionieren en innoveren
Het eiland kent een lange traditie van 'gebruiken wat aanspoelt'. Letterlijk, maar ook figuurlijk. Maar alleen als het bruikbaar is voor het eiland. Meer dan anderen zijn eilanders op zichzelf aangewezen. Dat maakt ze innovatiever, creatiever en meer oplossingsgericht. Daarom is Texel een prima proeftuin voor veel duurzame ontwikkelingen. Voor de wereld van morgen.

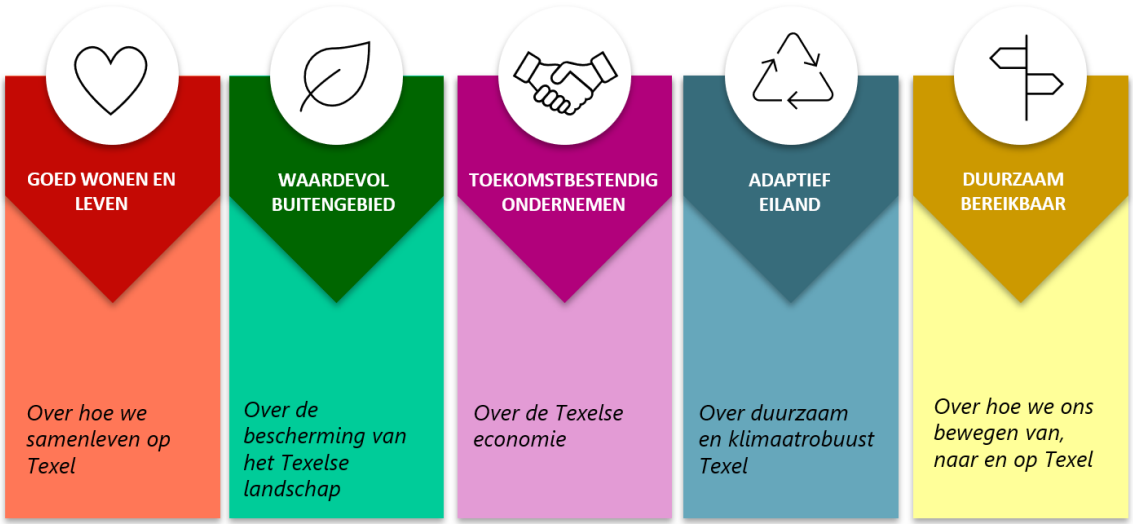
Koppel schoonheid aan schoonheid
Duurzaamheid, schoonheid van het milieu, is op een plaats met zo'n unieke natuur en landschap eigenlijk logisch. Bovendien is de stijgende zeespiegel heel dichtbij en worden de gevolgen van klimaatverandering directer en vaak heftiger ervaren dan elders. Een forse ambitie op duurzaamheid past bij het eiland, maar de uitvoering moet wel op een mooie (schone) en passende manier plaatsvinden.

Ruim op en revitaliseer
Niet alles is helemaal goed gegaan in het verleden. Of onze blik, mening en ideeën van nu passen niet meer bij die van een tijd geleden. In elk geval zijn er bouwwerken en zelfs beplantingen die niet (meer) passen bij wat we nu mooi of nodig vinden. Wees niet bang om die op te ruimen. Dat geeft ruimte en kan in veel gevallen ook de kwaliteit van een plaats weer tot haar recht laten komen.

2.3 Trends

Er zijn verschillende trends die invloed hebben op Texel. Een trend is een ontwikkeling die zich op de lange(re) termijn voordoet. Deze trends bieden kansen, maar ook uitdagingen. De trends zijn niet nieuw, maar zorgen er wel voor dat er keuzes gemaakt moeten worden in de ruimtelijke inrichting van het eiland. De keuzes die de gemeente maakt, komen terug in deze omgevingsvisie. De trends laten zien dat er vijf opgaven zijn waar Texel mee te maken heeft. Deze opgaven zijn: Goed wonen en leven, Waardevol buitengebied, Toekomstbestendig ondernemen, Adaptief eiland en Duurzaam bereikbaar. Op de afbeelding hieronder zijn de integrale opgaven weergeven. Onderstaand wordt per opgave een korte toelichting gegeven en deze opgaven worden verder uitgewerkt in hoofdstuk 3.

Afbeelding 2.16 Integrale opgaven

2.3.1 Goed wonen en leven

Daling van het aantal inwoners

De demografische prognoses laten zien dat het aantal inwoners op Texel in 2050 ongeveer 3,8 % is gedaald ten opzichte van 2024. Hiermee wijkt Texel af van het Nederlands gemiddelde, waar de bevolking naar verwachting met 9,1 % zal gaan groeien ten opzichte van 2024. Deze prognose kan worden beïnvloed door externe ontwikkelingen (zoals migratie). Daarnaast krijgt Texel te maken met een toenemende vergrijzing, waar in 2050 ongeveer 20 procent van de Texelse bevolking 75 jaar of ouder zal zijn (ABF-Primos, 2025). Het aantal potentiële arbeidskrachten neemt af, wat kan leiden tot een personeelstekort, vooral in de zorgsector, maar ook in toerisme, bouw en andere vitale sectoren. De demografische ontwikkelingen worden gemonitord voor een goede leefbaarheid van het eiland.

Vraag naar voorzieningen

Door deze demografische ontwikkeling verandert niet alleen de vraag naar het type woning of woonconcept, maar ook de vraag naar verschillende type voorzieningen. Naast het hebben van een passende woning is een goede leefbaarheid op Texel ook van belang. Er is op Texel een toenemende vraag naar ruimte voor bewegen, spelen en ontmoeting. Dit past in de landelijke trend om de openbare ruimte voor deze doeleinden in te richten en zodoende sport en bewegen te verbinden met wonen en gezond leven. Door de vergrijzing moet er meer aandacht zijn voor vitaal oud worden met passende en goed bereikbare voorzieningen (zoals zorg).

2.3.2 Waardevol buitengebied

Natuur, landbouw en cultureel en maritiem erfgoed
Texel heeft een uniek eilandkarakter. Het eiland wordt gekarakteriseerd door haar natuurgebieden (zoals De Slufter), bijzondere landschappen (bijvoorbeeld rondom de Hoge Berg) en het cultureel en maritiem erfgoed. Er zijn nieuwe vormen van landbouw in opkomst, zoals natuurinclusieve landbouw. Lokaal voedsel is een essentieel onderdeel van de Texelse identiteit en draagt bij aan de leefbaarheid van het buitengebied. Ook schapenhouders zijn belangrijk voor het behoud van het eilandkarakter en het imago van schapeneiland Texel. Klimaatverandering en toerisme kunnen van invloed zijn op de unieke Texelse kenmerken. De zeespiegelstijging kan bijvoorbeeld de opbouw van het strand en de duinen beïnvloeden. Daarnaast vergroten bezoekers de druk op de stranden, duinen en natuurgebieden. Deze trends vragen om ruimte. Het is van belang om met passend beleid en goede samenwerkingen de unieke kenmerken te behouden.

2.3.3 Toekomstbestendig ondernemen

Texelse Economie en werkgelegenheid
Door de toenemende vergrijzing wordt het op Texel steeds lastiger om vacatures te blijven in te vullen. In veel sectoren is nu al sprake van personeelstekorten. Deze ontwikkeling is zorgelijk en vraagt om aandacht voor een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Ook binnen het toerisme speelt deze opgave. Tegelijkertijd groeit de aandacht voor duurzaam toerisme, waarbij het maximum van 45.000 recreatieve slaapplaatsen op Texel gehandhaafd blijft.

Overstappen naar een circulaire economie
Een van de beleidsdoelen van de Ontwerp-Nota Ruimte (2025) is het realiseren van een circulaire economie in Nederland in 2050. In een circulaire economie verschuift de focus van eenmalig (lineair) gebruik naar meervoudig gebruik (hergebruiken, delen en repareren) van bijvoorbeeld energie, water, voeding, afvalstromen en producten. Voor voeding is dit bijvoorbeeld te realiseren door een korte voedselketen en natuurinclusieve landbouw. Deze verschuiving van lineair naar circulair heeft effect op de fysieke leefomgeving en de manier waarop de gemeente Texel omgaat met afval en recycling. Er is meer ruimte nodig voor de verwerking van materialen in reparatie, refurbishment en recyclinginstallaties. Het aantal circulaire banen, bijvoorbeeld in reparatie, inzameling of verkoop, neemt hierdoor naar verwachting in de komende jaren toe. Een circulaire economie versterkt ook de zelfredzaamheid van Texel.

2.3.4 Adaptief eiland

Klimaatverandering
Het klimaat verandert en de temperatuur stijgt. Dit heeft grote gevolgen voor mens, natuur en milieu. Ook op Texel zorgt dit (nu al) voor effecten. Texel zal steeds vaker last hebben van extremere weersomstandigheden, zoals hevige buien en stormen, nattere winters en hetere, drogere zomers. De openbare ruimte moet hier beter op worden ingericht. Ook is de zeespiegel volgens het KNMI in de 20^{e} eeuw al 20 centimeter gestegen. Deze stijging zet ook de komende tijd door. Door de zeespiegelstijging kan er een zwaardere golfoploop tegen de kustbescherming komen, ontstaat er verzilting en kunnen duinvalleien verdrinken. Daarom is het extra belangrijk om hier goed op voorbereid te zijn.

Energietransitie
In 2050 wil Nederland een klimaatneutrale samenleving zijn. Dit betekent dat de netto uitstoot van broeikasgassen nul zal zijn. Dit is vastgelegd in het Nederlandse Klimaatakkoord. Hiervoor moeten we overstappen op hernieuwbare energiebronnen, zowel voor verwarming als voor elektriciteit. De energietransitie vraagt om aanpassingen aan de bestaande energie-infrastructuur en om ruimte voor hernieuwbare energiebronnen. Ook de opslag van de hernieuwbare energie vraagt om ruimte.

Een risico op Texel (en in heel Nederland) is de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk, zowel nu als in de toekomst. Nieuwe woningen en zonnepanelen kunnen soms niet aangesloten worden en bedrijven kunnen vaak geen grotere aansluiting krijgen. De gemeente werkt hiervoor samen met netbeheerder Liander en andere Texelse partijen.

2.3.5 Duurzaam bereikbaar

Mobiliteit

De TESO houdt het aantal vervoerde voertuigen en personen bij. De gemeente voert ook metingen uit naar intensiteiten van verkeer op het eiland zelf. Uit de prognose van TESO komt naar voren dat het aantal voertuigen structureel blijft groeien, gedreven door een stijging van het toerisme in de kop van Noord-Holland en door veranderingen in mobiliteit. Op basis van de prognose zal in 2035 ongeveer 50 % van het aantal voertuigen elektrisch gedreven zijn. Naar verwachting neemt dit percentage na 2035 verder toe. Daarnaast is het toeristische seizoen op Texel verbreed, wat effect heeft op recreatieve reisbewegingen. Drukte op het wegennet komt voor tussen maart en oktober, met pieken in de zomer. Duurzame bereikbaarheid speelt een rol in het bereikbaar houden van Texel, zowel naar het eiland toe als op het eiland zelf.

Vitale infrastructuur

Duurzame bereikbaarheid gaat ook over de vitale infrastructuur. Onder vitale infrastructuur vallen bijvoorbeeld het drinkwatersysteem, het elektriciteitsnet en toegang tot het internet. Afhankelijkheid van technologieën maakt ons ook kwetsbaar. Het is belangrijk dat de vitale infrastructuur goed beschermd en uitgebreid wordt, zo blijft Texel goed bereikbaar en waar mogelijk zelfredzaam.

3

ONZE VISIE

3.1 Inleiding

De omgevingsvisie gaat over de ontwikkelingen, opgaven en ambities van de gemeente Texel voor de lange termijn. In dit hoofdstuk worden de ambities van de gemeente voor elke Texelse opgave beschreven. Deze Texelse opgaven zijn:

- Goed wonen en leven (paragraaf 3.3);
- Waardevol buitengebied (paragraaf 3.4);
- Toekomstbestendig ondernemen (paragraaf 3.5);
- Adaptief eiland (paragraaf 3.6);
- Duurzaam bereikbaar (paragraaf 3.7).

Op de visiekaart, opgenomen in paragraaf 3.2 zijn de ambities voor Texel - voor zo ver dat mogelijk is - visueel weergegeven.

Zoals eerder aangegeven schetsen we de kaders zo helder mogelijk, maar door de verre tijdshorizon is het onmogelijk en ook niet wenselijk om nu alles tot in detail vast te leggen. In dit hoofdstuk worden de bestaande beleidskaders, kwaliteiten en belangrijkste ontwikkelingen en opgaven voor Texel samengebracht. Daarmee ontstaat een integraal vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van het eiland. De omgevingsvisie bevat nog niet op alle onderwerpen uitgewerkte langetermijnkeuzes. Juist die keuzes vragen om verdere verdieping, het wegen van belangen en gesprekken met de Texelse samenleving.

3.2 Visiekaart omgevingsvisie

Afbeelding 3.1 Visiekaart omgevingsvisie Texel

3.3 Goed wonen en leven

We willen dat Texel voor alle inwoners een aantrekkelijke, fijne, gezonde sociale en veilige plek is om te wonen en te leven. Dit realiseren we door voldoende en passende woning-, voorzieningen- en activiteiten aanbod. Maar het gaat ook om een veilige, gezonde, stimulerende en klimaatadaptieve leefomgeving waarin mensen zich vrij en gelukkig voelen. Het eilandgevoel en de Texelse samenleving vormen het uitgangspunt. Dit koesteren we door de verschillende kernen op het eiland te blijven versterken.

De gemeente Texel zet zich in voor goed wonen en leven met de volgende ambities:
- Inzetten op een gevarieerd woningaanbod;
- Uitbreiden van de (betaalbare) woningvoorraad conform behoefte;
- Inzetten op een duurzame woningvoorraad;
- Creëren van een klimaatadaptieve openbare ruimte;
- Zorgen voor een passend en bereikbaar voorzieningenaanbod;
- Faciliteren van een doorgaande leerlijn op het eiland;
- Ondersteunen van een inclusieve samenleving;
- Behoud van erfgoed en monumentale gebouwen in de kernen;
- Stimuleren van (mentale) gezondheid;
- Realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving;
- Inzetten op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat;
- Behoud van een veilige leefomgeving.

Deze ambities worden in dit hoofdstuk per ambitie verder uitgewerkt.

3.3.1 Inzetten op een gevarieerd woningaanbod

Passende woningen voor onze inwoners

De gemeente Texel zet zich in voor een evenwichtige, toekomstbestendige woonomgeving waar voldoende passende woningen beschikbaar zijn voor alle inwoners. De kernen bieden verschillende woonmilieus, en dit willen we graag zo houden. De gemeente zet zich in voor starters en ouderen, waardoor de doorstroming kan worden bevorderd. Deze groepen hebben verschillende woonwensen. Betaalbare huisvesting en passende werkgelegenheid zijn belangrijke voorwaarden om jongeren (terug) naar het eiland te trekken. We streven naar een woonsituatie voor ouderen die past bij de (zorg)behoefte om zo lang mogelijk thuis vitaal oud te worden. Om te voorzien in betaalbare woningen voor Texelse starters, gezinnen en ouderen met een zorgbehoefte worden er tot 2034 in totaal 775 extra woningen verspreid over de kernen gerealiseerd. Dit aantal geldt ten opzichte van de peildatum 1 januari 2024. Er zijn op Texel in de periode 2022 - 2025 al veel woningbouwprojecten gestart en een deel is inmiddels gerealiseerd. In totaal gaat dit om ruim 500 woningen. Voor de periode na 2034 blijft de gemeente inspelen op de veranderende demografie (vergrijzing en kleiner worden van huishoudens) en de samenhangende ontwikkelingen voor werkgelegenheid en het voorzieningenaanbod.

Ook is er een groeiende vraag naar kwalitatief goede huisvesting voor (seizoen)personeel. Dit is noodzakelijk vanwege de vergrijzing, het belang van voldoende arbeidskrachten om maatschappelijke functies op het eiland in te vullen, en de toenemende economische activiteit op Texel, waarbij het seizoen langer wordt en de vraag naar huisvesting van personeel stijgt. Een deel van de vaste arbeidskrachten op Texel werkt wel op het eiland maar vestigt zich hier niet permanent. Zij hebben behoefte aan kwalitatief goede tijdelijke huisvesting. De gemeente wil daarom het toevoegen van woningen die specifiek zijn toegespitst op het tijdelijk verblijf van personeel faciliteren.

Het gaat bij wonen vooral om de kwaliteit en de leefbaarheid. Daarom werkt de gemeente samen met bijvoorbeeld grondeigenaren, ondernemers en dorpscommissies aan de uitwerking van de dorpsagenda's voor de verschillende kernen.

Betaalbaarheid en bescherming van de woningmarkt
Het is belangrijk dat er voor iedere inwoner een passende en betaalbare woning beschikbaar is. Door het toevoegen van de juiste mix van woningen brengen we dynamiek in de woningmarkt waardoor zoveel mogelijk mensen terecht een passende woning vinden. Ook gaan we instrumenten inzetten om betaalbaar wonen echt te garanderen, onder meer voor sociale huur, middenhuur en koopwoningen. Bijvoorbeeld met regels tegen illegaal recreatief gebruik en een regeling voor betaalbaarheid om zo prijsopdrijving tegen te gaan. Verder zet de gemeente zich in met huisvestingsvergunningen om woningen te reserveren voor mensen die een maatschappelijke of economische binding met Texel hebben. Zo bereiken we balans voor alle mensen die graag onderdeel zijn van de unieke woonomgeving op Texel.

De ambities voor wonen zijn verder uitgewerkt in de woonvisie (2024) van Texel.

3.3.2 Uitbreiden van de (betaalbare) woningvoorraad

Om te voorzien in een gevarieerd woningaanbod is het doel dat er tot 2034 in totaal 775 extra woningen ten opzichte van de peildatum 1 januari 2024 worden gerealiseerd. Dit zorgt ervoor dat voldoende woningen beschikbaar zijn voor mensen met een maatschappelijke of economische binding met Texel, inclusief nieuwkomers die op het eiland gaan werken. Er zijn hiervoor al op verschillende uitleglocaties woningen gerealiseerd of in planvoorbereiding. De gemeente streeft naar een geografische spreiding van woningbouw met een dorpsgerichte aanpak om de leefbaarheid in alle kernen te bevorderen, met oog voor de identiteit en karakter. Ook willen we herontwikkelingslocaties die dicht bij de voorzieningen liggen benutten voor het realiseren van woningen geschikt voor ouderen. De uitbreidingen mogen niet ten koste gaan van de Texelse omgevingskwaliteit.

Voor het versnellen van de woningbouwprojecten wordt gebruik gemaakt van versnellingsgelden van de provincie, waarbij de focus ligt op de bovengenoemde locaties. Deze zijn onderdeel van het Woningbouwprogramma Texel 2020 - 2030 en de prestatieafspraken met woningcorporatie Woontij, waarbij de gemeente regie voert over de fasering en invulling van het woningaanbod. In de periode na 2034 wordt ingezet op een uitbreiding van de woningvoorraad passend bij de woonbehoefte. Inbreiding heeft de voorkeur, maar we onderzoeken ook de mogelijkheden aan de randen van de kernen. We zetten niet in op uitbreiding van woningen op bedrijventerreinen.

3.3.3 Inzetten op een duurzame woningvoorraad

De gemeente Texel zet in op een duurzame woningvoorraad. Er wordt vanuit de gemeente ingezet op de verduurzaming van bestaande huur- en koopwoningen. Zo stimuleert de gemeente woningeigenaren en eigenaren van andere bestaande panden om hun gebouwen te verduurzamen. De Rijksoverheid wil een volledig aardgasvrij Nederland in 2050, wat ook betekent dat Texel in 2050 aardgasvrij moet zijn. Daarom zet de gemeente in op het voorbereiden van woningeigenaren, huurders en gebouweigenaren op een aardgasvrije toekomst. Het nemen van no-regret maatregelen wordt gestimuleerd en gefaciliteerd door de gemeente. Hierbij is het streven dat het betaalbaar voor iedereen is en blijft. Sinds 1 juli 2018 geldt dat nieuwe woningen aardgasvrij gebouwd moeten worden. Nieuwbouw en renovatie worden duurzaam en zorgvuldig ingericht, passend bij het karakter van de dorpen en met aandacht voor energiezuinigheid en klimaatadaptatie. Om dit te realiseren werkt de gemeente ook samen met de woningbouwcorporatie en streeft de gemeente naar circulaire bouw. Om waterveiligheid te garanderen worden nieuwbouw en vervangingsopgaven benut om de kwetsbaarheid en overstromingsrisico’s te verkleinen via locatiekeuze, ontwerp en lokale beschermingsmaatregelen. Het bouwen gebeurt vanuit de omgeving, met aandacht voor beleid op duurzaamheid en de landelijke doelen.

3.3.4 Creëren van een klimaatadaptieve openbare ruimte

Het klimaat verandert, ook op Texel. Het wordt warmer en er valt meer neerslag. Dit zorgt voor hitte, langdurige droogte, of juist wateroverlast. Klimaatadaptatie betekent dat we ons aanpassen aan het veranderende klimaat. De gemeente zet zich in om Texel voor te bereiden om mee te bewegen en weerbaar te maken tegen extreme neerslag, droogte en hitte. Dat gaan we doen door middel van vergroening, het realiseren van waterberging, het herstellen van natuurlijke waterlopen en het slim inrichten van de openbare ruimte. De gemeente geeft de voorkeur aan groene oplossingen boven 'grijze' oplossingen bij het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen.

Vergroening
De gemeente wil in de kernen meer groen toevoegen, met name in versteende buurten. Het groen draagt bij aan klimaatadaptatie door de verkoeling tijdens warme periodes en vertraagde waterafvoer tijdens hevige neerslag. Daarnaast verhoogt het ook de biodiversiteit en de omgevingskwaliteit in het algemeen. Hiermee zet de gemeente ook in op het beperken van de maximale gevoelstemperatuur en verminderen van gezondheidsschade door hitte. Binnen de bebouwde kom streven we naar het voldoen aan de 3-30-300 regel, wat staat voor:

- 3 bomen: iedereen kan vanuit zijn woning, werkplek, leeromgeving of zorginstelling minstens drie grote bomen zien;
- 30 %: in elke buurt is minimaal 30 % van het grondoppervlak bedekt met boomkronen;
- 300 meter: iedereen moet lopend binnen 300 meter toegang hebben tot hoogwaardig openbaar groen van minstens 0,5 hectare.

De gemeente streeft naar minimaal 30 % schaduw op openbare verblijfsplekken in stedelijke gebieden en dorpen. Ook zet de gemeente in op het stimuleren van groene daken en het ontharden van grond. Verharding zonder functie wordt omgezet in groen. Daarnaast wordt er ingezet op de bewustwording en gedragsverandering van pand- en grondeigenaren over hoe zij zelf op hun eigen terrein bij kunnen dragen aan een klimaatadaptieve omgeving, bijvoorbeeld door het aanplanten van groen.

Waterberging
Hevige en langdurige neerslag kan zorgen voor wateroverlast. Dit kan leiden tot schade aan gebouwen of onbegaanbare wegen. Terwijl in droge periodes een tekort aan water kan leiden tot meer verzilting en uitdroging van beplanting. Om de gevolgen van wateroverlast te verminderen en water op te slaan voor drogere periodes, is de aanleg van waterberging belangrijk. In zowel bebouwd als onbebouwd gebied wordt ruimte geboden aan water, passend bij een klimaatbestendige inrichting. Door verharding te beperken wordt overlast van water tegengegaan en kan regenwater infiltreren in de ondergrond. Rioleringen worden klimaat robuust ingericht. Texel stimuleert particulieren in het actief afkoppelen van regenwater op eigen terrein, waardoor het water niet afstroomt.

We verwerken regenwater bij voorkeur zoveel mogelijk lokaal en bergen het overtollige regenwater eerst voordat we het uiteindelijk vertraagd afvoeren. Als gemeente Texel spannen we ons in om grote wateroverlast en schade te voorkomen, maar doen we ook een beroep op particulieren en bedrijven om maatregelen te treffen die de kans op waterschade beperken. Als gemeente willen we particuliere grondeigenaren graag helpen en faciliteren om ook klimaatbestendige maatregelen te treffen. Hiertoe geven we in elk geval zelf het goede voorbeeld en zorgen voor meer bewustwording rondom dit thema.

3.3.5 Zorgen voor een passend en bereikbaar voorzieningenaanbod

De demografische ontwikkeling op Texel laat een vergrijzing zien. Dit zal in de komende jaren naar verwachting verder toenemen. Deze vergrijzing zorgt voor veranderingen in het voorzieningenniveau. Scholen, winkels, maatschappelijke en culturele organisaties staan voor uitdagingen als gevolg van deze demografische veranderingen, veranderende behoeften en ontwikkelingen zoals de groei van e-commerce. Het voorzieningenaanbod is belangrijk voor goed wonen en leven op Texel. De veranderingen zijn daarom

een risico voor de eilandgemeenschap. Dit vraagt om gerichte acties om de leefbaarheid en sociale samenhang op het eiland te behouden.
De gemeente erkent deze opgave en zet in op het behoud en waar mogelijk het versterken van voorzieningen. De gemeente wil dat het op Texel plezierig is om te wonen, leven, verblijven en recreëren. Zowel voor bewoners als voor bezoekers. Het is daarbij van groot belang dat de leefbaarheid, de Texelse identiteit en het Texels erfgoed behouden blijft. Voorzieningen in bijvoorbeeld kunst en cultuur, winkels, horeca en recreatie dragen hieraan bij. Texel gaat voor een kwalitatief goed, passend en toegankelijk voorzieningenniveau. Dit betekent dat voorzieningen zo worden georganiseerd dat zij ook bij een krimpende bevolking economisch en sociaal duurzaam kunnen blijven functioneren. Zolang het draagvlak het toelaat, wordt ervoor gezorgd dat de basisvoorzieningen in iedere kern aanwezig zijn. Ook wil de gemeente in ieder geval het middelbaar beroepsonderwijs, de bibliotheek, het cultuurhuis, de sportvoorzieningen, de musea en de dorpshuizen behouden. De gemeente stimuleert initiatieven op het gebied van kunst en cultuur om zo het culturele klimaat te verbeteren.

Door diensten te bundelen en flexibel aan te bieden, kunnen inwoners van alle leeftijden goed worden bediend, ook in de kleinere kernen. De gemeente draagt hieraan bij door te zorgen voor een goede bereikbaarheid. Goed openbaar vervoer, veilige en comfortabele fiets- en wandelroutes, en voldoende parkeergelegenheid zorgen ervoor dat inwoners gemakkelijk toegang houden tot basisvoorzieningen in hun eigen dorp of het centrum van het eiland. Daarnaast wordt gekeken naar innovatieve oplossingen, zoals digitale dienstverlening en zorg op afstand, die kunnen bijdragen aan het toegankelijk houden van diensten voor ouderen en andere kwetsbare groepen.

3.3.6 Faciliteren van een doorgaande leerlijn op het eiland

Texel heeft verschillende basisscholen en een middelbare school, waar kinderen tot en met het Atheneum terecht kunnen. Het streven is dat de kinderen op Texel kwalitatief goed onderwijs op maat krijgen. De gemeente wil de doorgaande leerlijn van 0 tot 19 jaar daarom blijven faciliteren op het eiland. Ook helpt de gemeente scholen om extra cultuurlessen te geven, zoals muziek, dans, theater, kunst en erfgoed. Dat doet zij samen met verschillende aanbieders zoals Artex en Stichting Texels Museum. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs, en hebben ambities ten aanzien van samenwerking en kwaliteitsverbetering. De verantwoordelijkheid van de gemeente richt zich op realisatie en tussentijdse renovatie van de gebouwen en het preventie-aanbod.

Het aanbod van de beroepsopleidingen wordt verbreed, zodat we kennis en kunde op het eiland halen en behouden. Dit doen we in combinatie met het stimuleren van passende huisvesting en werkgelegenheid. Hierdoor kunnen meer jongeren hun toekomst vormgeven op Texel. De verbreding vindt zo veel mogelijk plaats op basis van de behoefte van de lokale sectoren, zoals groen, retail, zorg en techniek. Ook liggen er kansen op het gebied van duurzaam toerisme, innovatieve landbouw en de voorlopende rol van Texel in onderzoek naar waterveiligheid.

3.3.7 Ondersteunen van een inclusieve samenleving

De kleinschaligheid van Texel is een kracht die de gemeente in stand wil houden. Alle inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving wat bijdraagt aan de algehele gezondheid. Texel zet in op een samenleving waarin inwoners zich verbonden voelen met elkaar en met het eiland. Sociale cohesie en gemeenschapszin zijn essentieel voor een veerkrachtige en inclusieve gemeenschap. Daarom worden initiatieven voor (culturele) ontmoetingen gestimuleerd. De fysieke leefomgeving wordt zo ingericht dat deze voor iedereen toegankelijk, veilig en uitnodigend is, ongeacht leeftijd, beperking of achtergrond.

De gemeente wil goed luisteren naar de wensen van inwoners, effectiever samenwerken en zo veel mogelijk initiatieven ondersteunen. Preventie en vroegtijdige ondersteuning zijn pijlers om welzijn en zelfredzaamheid te bevorderen. We gaan uit van positieve gezondheid: dat is de verbinding tussen fysiek, mentaal en sociaal welbevinden. Mantelzorgers en vrijwilligers worden erkend en ondersteund als onmisbare krachten binnen

de Texelse samenleving. Daarnaast worden ook organisatoren en initiatiefnemers van (culturele) ontmoetingen gewaardeerd voor hun inzet en eventueel financieel ondersteund met een subsidie voor hun activiteiten. Zo dragen we bij aan een gezonde, veilige en leefbare omgeving voor alle Texelaars.

De gemeente heeft de volgende uitgangspunten:
- *Gelijke kansen voor iedereen*: iedere inwoner van Texel - ongeacht leeftijd, achtergrond, genderidentiteit, beperking, et cetera - heeft vanaf geboorte gelijke kansen. Gelijkwaardigheid staat op Texel voorop. Voor inwoners in alle levensfasen is Texel een sociale, gezonde en veilige plek om te leven;
- Texelaars zijn zelfredzaam en staan voor elkaar klaar: inwoners zijn zoveel mogelijk zelfredzaam en nemen de verantwoordelijkheid voor hun eigen leven en gezondheid. Vragen en knelpunten in het leven zijn bespreekbaar. Voor mensen die zich (tijdelijk) niet zelfstandig redden in de samenleving is er in elk dorp een informeel netwerk dat daarbij kan helpen. Inwoners zorgen voor en denken om elkaar;
- Waar nodig biedt de gemeente een vangnet: de gemeente biedt een vangnet als er geen netwerk is of de ondersteuning van het netwerk niet voldoende is. Hierbij is het voor inwoners duidelijk wat ze van de gemeente mogen verwachten. Om kwalitatief goede zorg en ondersteuning te kunnen bieden, heeft de gemeente afspraken met voldoende lokale en lokaal werkende partners. De gemeente stuurt op deze afspraken via contracten of subsidies;
- Iedereen die mee wil doen, kan ook meedoen: we willen een divers aanbod aan werk voor praktisch en theoretisch opgeleiden verspreid over verschillende sectoren. Inwoners die moeite hebben om in een reguliere baan te werken doen mee naar vermogen via passend (vrijwilligers)werk, met begeleiding waar nodig. Leer-werkbedrijf De Bolder is hierbij een krachtige partner op het eiland. Werkgevers ervaren geen drempels om Texelaars met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Inburgeraars worden gestimuleerd en begeleid om mee te doen in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Ook mensen die minder (digi)taalvaardig zijn worden ondersteund bij gerichte hulpvragen of met (korte) cursussen of opleidingen. De bibliotheek of het Huis van Ontwikkeling zijn plekken waar de mensen kunnen aankloppen.
- Het terugdringen van schuldenproblematiek en een toename van de arbeidsparticipatie heeft ertoe geleid dat steeds minder Texelaars een financiële belemmering ervaren om mee te doen;
- Inzetten op het voorkomen en verminderen van armoede en financiële problemen. Dit doen we door vroegsignalering, begeleiding en samenwerking met maatschappelijke partners. Zo voorkomen we sociale uitsluiting en bevorderen we dat iedereen mee kan doen aan de samenleving.

Ook op andere vlakken van het sociaal domein is de gemeente actief. Zo willen we dat Texelse ouderen zo lang mogelijk zelfredzaam en vitaal zijn, en een betekenisvol bestaan hebben. Een actieve aanpak van gezondheidsachterstanden is van belang, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen, zoals de ouderen, mensen met een migratieachtergrond, maar ook de jeugd en mantelzorgers. Mantelzorgers ondersteunt de gemeente met informatie en advies. Ook investeren we in een fijne gezonde, veilige en uitdagende omgeving voor kinderen en jongeren. Preventieve jeugdhulp, kwalitatief goed onderwijs, actieve betrokkenheid van jongeren bij beleid, een divers en aansprekend vrijetijdsaanbod en ook een veilig en gecontroleerd vakantie/bij-baantje dragen bij aan hun welzijn en toekomst. Om iedereen mee te kunnen laten doen in de samenleving, zetten we in op goede toegankelijkheid van gebouwen, het openbaar vervoer, en de openbare ruimte. Ook zorgen we ervoor dat iedereen zich zoveel mogelijk zelfstandig en veilig kan verplaatsen, te voet of met de fiets. Daarbij benutten en ondersteunen we de kracht en de initiatieven uit de samenleving.

De ambities voor het sociaal domein worden concreter uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's.

3.3.8 Behoud van erfgoed en monumentale gebouwen in de kernen

Op Texel zijn veel monumentale gebouwen te vinden. Deze gebouwen zijn vaak verbonden aan de historie van Texel, zoals de visserij of de scheepsvaart. Daarnaast zijn er twee buitendorpen -Oosterend en Den Hoorn- met een Rijksbeschermd dorpsgezicht. We willen het erfgoed in de kernen behouden en beter beleefbaar maken, bijvoorbeeld door goede informatievoorziening en een passende inrichting van de openbare ruimte. Voor het verduurzamen van monumenten is er sprake van maatwerk. Bij elk monument is

het van belang de balans te bewaken tussen verduurzaming en cultuurhistorische en/of monumentale waarden. Voor rijksmonumenten wordt aangesloten op het rijksbeleid.

Daarnaast ondersteunt de gemeente het behoud van monumentale kerkgebouwen binnen hun landschappelijke en bebouwde context. De gebouwen moeten als leefomgevingselementen mee worden genomen in het ruimtelijk en maatschappelijk beleid van het eiland. In de Kerkenvisie (2023) is opgenomen dat de gemeente beter wil inspelen op trends zoals leegstand, verduurzaming en het energievraagstuk in kerken. Dit kan onder andere door middel van herbestemming, door de bevordering van het maatschappelijk gebruik en de beleving van de gebouwen. Ook geeft de gemeente aandacht aan kerktorens en begraafplaatsen.

3.3.9 Stimuleren van (mentale) gezondheid

Gezondheid is een integraal onderdeel van de fysieke en sociale leefomgeving op Texel. We gaan uit van gezondheidsbevordering (bijvoorbeeld een groene leefomgeving en uitnodigen tot bewegen en ontmoeten) en gezondheidsbescherming (zoals de geluid- en luchtkwaliteit). Bij gezondheidsbevordering denken we ook aan het uitnodigen tot sport, spel, deelname aan actieve en passieve cultuurbeoefening en ontmoeting. Maar ook aan het positieve effect van een gezonde, fysieke leefomgeving (natuur, rust, ruimte) op de (mentale) gezondheid. Het doel is dat mensen weten hoe ze gezond kunnen blijven en gezond kunnen omgaan met uitdagingen op lichamelijk, emotioneel en sociaal gebied.

We willen dat kinderen op Texel gezond en veilig kunnen opgroeien. Er is dan ook een expliciete focus op een gezonde leefstijl, mentale gezondheid en sociale participatie. Ook zet de gemeente zich in voor gezond en vitaal ouder worden, waarin vroeg signalering, valpreventie en een passend activiteiten- en beweegaanbod speerpunten zijn voor de gemeente. Mentale gezondheid en het voorkomen van eenzaamheid zijn ook belangrijke aandachtspunten. We stimuleren (culturele) ontmoetingen, ontmoetingssplekken en sociale netwerken en zorgen voor laagdrempelige hulp zodat iedereen zich verbonden en ondersteund voelt. Ook gezonde voeding is een kernprincipe voor een vitale en toekomstbestendige samenleving op Texel.

Inwoners, gemeente, zorg- en welzijnsaanbieders, maatschappelijke partners, scholen, sport- en cultuuraanbieders, verenigingen, ondernemers en werkgevers dragen gezamenlijk bij aan de ambitie om de (mentale) gezondheid van alle inwoners te stimuleren. Met betrekking tot de wettelijke taken op het gebied van gezondheid werkt de gemeente samen met de GGD. In samenwerking met de GGD wordt gezondheid in alle beleidsdomeinen geïntegreerd en werkt de gemeente samen aan de wettelijke taken.

3.3.10 Realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving

Voldoende beweging draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid. Texel biedt een gezonde leefomgeving waarin gezond gedrag en een gezonde leefstijl van inwoners worden gestimuleerd. Het is een gezamenlijke opgave van sportverenigingen, het bedrijfsleven en de gemeente om de sportdeelname op Texel hoog te houden. Sporten kan in verenigingsverband, individueel of bij commerciële aanbieders. Sport wordt daarom niet enkel als maatschappelijke activiteit beschouwd, maar kan ook bedrijfsmatig worden georganiseerd. We ontwikkelen Texel zo verder als actief en sportief eiland, met faciliteiten die uitdagen tot een gezonde levensstijl. Texel kent al meerdere beweegroutes die door en om de kernen van Texel lopen. We willen waar mogelijk extra beweegroutes aanleggen. De herinrichting van de voormalige ijsbaan in Den Burg als beweeg- en natuurpark is daar een voorbeeld van. Ook wil de gemeente het aantal ontmoetingsplekken uitbreiden. Door de toevoeging van meer groen in de kernen ontstaat er meer ruimte om te bewegen en te ontmoeten. Deze ambities dragen bij aan een leefomgeving die uitnodigt tot sporten, spelen, bewegen, ontmoeting en welzijn, en vormen daarmee een belangrijke bouwsteen voor een toekomstbestendig Texel.

Daarnaast wil de gemeente de openbare ruimte zoveel als mogelijk verder gaan inrichten volgens het STOMP-principe. Het STOMP-principe is een prioritering voor duurzame mobiliteit, waarbij Stappen (lopen) en Trappen (fietsen) de hoogste prioriteit krijgen, gevolgd door Openbaar Vervoer, Mobility-as-a-Service (deelmobiliteit), en als laatste de Privéauto. Het doel is om de mens centraal te stellen in de openbare ruimte, waardoor meer ruimte ontstaat voor gezonde, duurzame en ruimte-efficiënte verplaatsingen. Dit principe is het uitgangspunt bij de uitvoering van gemeentelijke infraprojecten en (her)ontwikkelingen in onze gemeente.

3.3.11 Inzetten op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat

Geluid

Geluid is een belangrijk onderdeel van de kwaliteit van de leefomgeving. Vanuit de opgave 'Goed wonen en leven' zet de gemeente in op het beperken van geluidsoverlast, het beschermen van stille gebieden en het vinden van een goede balans tussen levendigheid (zoals recreatie en sport), bedrijvigheid en rust (zoals natuur en wonen).
De gemeente streeft ernaar de geluidbelasting zoveel mogelijk binnen de standaardwaarden te houden. Per gebied wordt een zorgvuldige afweging gemaakt tussen de gewenste ontwikkeling en de geluidruimte die daarvoor nodig is. In sommige situaties kan het wenselijk of noodzakelijk zijn om hogere waarden toe te staan, tot maximaal de grenswaarde. Dit gebeurt alleen wanneer dit goed gemotiveerd is en wanneer maatregelen zijn onderzocht om geluidhinder te beperken.

Lucht

In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) staan rijksomgevingswaarden voor luchtkwaliteit. De Europese richtlijnen Luchtkwaliteit en Gevaarlijke stoffen in de lucht stellen grenswaarden en streefwaarden voor stoffen die de kwaliteit van de buitenlucht beïnvloeden. De gemeente Texel is niet aangewezen als aandachtsgebied voor luchtkwaliteit zoals opgenomen in de Omgevingsregeling Omgevingswet en overschrijdt de omgevingswaarden zoals opgenomen in het Bkl niet.

We stimuleren groene ruimtes om de luchtkwaliteit te verbeteren. De gemeente zet zich in voor het beschermen van luchtkwaliteit en dit wordt verder uitgewerkt in het omgevingsplan. Indien hiertoe aanleiding is worden hiervoor lokale omgevingswaarden vastgesteld in het omgevingsplan. De gemeente wil ook aandacht besteden aan de negatieve effecten op het gebied van gezondheid, uitstoot van stikstof en luchtverontreiniging als gevolg van houtstook in de bestaande bouw (waaronder recreatiewoningen). Dit willen we doen door middel van communicatie.

Hittestress

De gemeente zet zich in om hittestress tegen te gaan. Door de klimaatveranderingen nemen hittegolven toe en daarmee ook de gezondheidsrisico's, vooral voor kwetsbare groepen. Hoewel er een nationaal Hitteplan bestaat is 26 juni 2026 een lokaal hitteplan Texel vastgesteld, bedoeld als aanvulling daarop met specifieke maatregel en afspraken. We blijven jaarlijks monitoren of het lokale hitteplan bijgesteld moet worden.

Stikstof - Natuur (PAS-melders)

De provincie Noord-Holland voert sinds 2024 een pilot op Texel uit, samen met het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord en met ondersteuning van de gemeente en LTO Noord. De pilot heeft betrekking op PAS-melders, dit zijn agrarische en industriële bedrijven die buiten hun schuld om niet de juiste natuurvergunning hebben. De pilot heeft als uitgangspunt: maatwerk in elk gebied en voor elke ondernemer, gericht op het legaliseren van PAS-melders, met respect voor natuurbelangen.

Omgevingsveiligheid

De gemeente Texel wil risico's die voortkomen uit het gebruik, de opslag en het vervoer van gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk voorkomen, zodat mensen die op Texel wonen of werken, voldoende beschermd zijn bij een mogelijk ongeval. Met ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van waterstof, bijvoorbeeld in het kader van duurzaamheid en mobiliteit kunnen hebben voor de externe veiligheid. Dit soort ontwikkelingen

kunnen niet zomaar overal plaatsvinden. De bestaande situatie (aandachtsgebieden, kwetsbare gebouwen en -locaties) is leidend voor de afweging van gewenste ontwikkelingen. De uitwerking van de ambitie vindt plaats in het programma Externe Veiligheid. Een gebiedsgerichte aanpak zorgt voor een evenwichtige ontwikkeling van Texel, waarbij veiligheid, leefbaarheid, weerbaarheid en economische mogelijkheden op elkaar zijn afgestemd.

Bodemkwaliteit

Bij het bouwen van huizen, het aanleggen van speelplaatsen en andere gevoelige functies controleren we of de bodemkwaliteit geen onacceptabele gezondheidsrisico's oplevert. We gebruiken zoveel mogelijk grond van het eiland. Grond die van elders wordt gehaald om te gebruiken moet minimaal de kwaliteit hebben van de ontvangstlocatie om zo de basiskwaliteit van de bodem – die momenteel geen belemmering vormt voor het beoogde gebruik – te behouden. In de Nota bodembeheer zijn regels opgenomen om de activiteiten grondverzet en bodemsanering zo eenduidig mogelijk te beoordelen. De Nota bodembeheer en de daarbij behorende bodemfunctieklassenkaart is al opgenomen als onderdeel van het (tijdelijk deel van het) omgevingsplan, evenals de nadere uitwerking van dit aspect.

Gemeentelijke watertaken

De gemeente zet zich samen met de samenwerkingsregio Noordkop in voor het verbeteren van de toestand en het functioneren van de waterketen, waarbij volksgezondheid en dus goed afvalwaterbeheer voorop staan. We brengen het afvalwatersysteem beter in balans en sturen op een goed gebruik van riolering en de omgeving. Het is van belang dat het ontstaan van afvalwater zoveel mogelijk wordt beperkt. We houden afvalwaterstromen zoveel mogelijk gescheiden en voeren uiteindelijk het huishoudelijk afvalwater of afvalwater dat daarop lijkt af naar de zuivering. Voor bedrijfsmatig afvalwater wil de gemeente dat bedrijven dit bij de bron zuiveren om het vervolgens opnieuw te gebruiken of ter plekke in het milieu te brengen. In het buitengebied maakt de gemeente een doelmatigheidsafweging over waar verwerken en op welke wijze het afvalwater wordt verwerkt.

Daarnaast zet de gemeente in op het verlagen van de kwetsbaarheid van de organisaties in de waterketen. Met de invulling van de wettelijke zorgplichten riolering beperken we de kans op structurele (grond)wateroverlast, beschermen we de omgeving en het milieu, en bevorderen we een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving op Texel.

3.3.12 Behoud van een veilige leefomgeving

We willen graag dat onze leefomgeving schoon, heel en veilig is. De gemeente zet daarom in op verschillende aspecten. Zo wil de gemeente jeugdoverlast verminderen door in te zetten op het vermijden van vandalisme, het aanpakken van hangplekken en het stimuleren van veilig uitgaan. Ook zet de gemeente in op het aanpakken van pesten en overlast en op het beschermen en inlichten van de jeugd over alcohol en drugs (inclusief dealen). Daarnaast wil de gemeente dat hulpdiensten altijd bereikbaar zijn, ook op het strand en in de duinen van Texel. Ten slotte zet de gemeente zich in voor het beschermen van de vitale infrastructuur, de TESO-verbinding, het vergroten van de verkeers- en waterveiligheid en het voorkomen van ondermijnende criminaliteit.

3.4 Waardevol buitengebied

Texel wordt gekenmerkt door haar unieke natuur en landschap. Deze waarden staan beschreven in hoofdstuk 2. De cultuurhistorische waarden zijn nog steeds te herkennen in de verschillende landschappen die Texel rijk is. Kenmerkend voor Texel zijn onder meer het agrarisch gebied, de duinen, stranden, stolpen, schapenboeten, tuinwallen en kolken. We willen dit graag behouden. De gemeente zet in op een duurzame en gezonde natuurbeleving die voor iedereen zo toegankelijk mogelijk is.

De gemeente Texel zet zich in voor een waardevol buitengebied met de volgende ambities:
- Behoud van het Texelse landschap;
- Behoud van cultuurhistorie en erfgoed in het buitengebied;
- Inzetten op de versterking van de groene infrastructuur;
- Streven naar een natuurinclusieve agrarische sector;
- Ruimte voor nevenfuncties en de transformatie van vrijkomende agrarische bebouwing.

Deze ambities worden in dit hoofdstuk per ambitie verder uitgewerkt.

3.4.1 Behoud van Texelse landschap

De landschappelijke diversiteit op Texel is groot: hier komen het keileemlandschap, het aandijkingenlandschap, het strandwallen- en strandvlaktenlandschap, het jonge duinlandschap en het kwelderlandschap samen. Daarnaast zijn landschappelijke en ecologische structuren zoals bomenlanen en windsingels kenmerkend voor het Texelse landschap. Het behoud van het Texelse landschap is belangrijk voor het behoud van onze identiteit. Ook het grasland is bepalend voor het beeld van Texel. Naast de beleving van het landschap is het grasland ook belangrijk voor de Texelse koeien en schapen.
De gemeente gaat onderzoeken of het mogelijk is om grasland te beschermen en/of bepaalde plekken aan te wijzen als cultuurhistorisch landschap.

We willen de diversiteit benadrukken en mensen de landschappelijke karakteristiek nog beter laten beleven. Als er nieuwe ontwikkelingen komen moeten deze daarom bijdragen aan de ruimtelijke identiteit en moeten deze passen binnen de samenhang van de omgeving. Beeldkwaliteitssturing is maatwerk, waarbij we plannen toetsen aan de bijdrage aan de Texelse identiteit en landschap.

3.4.2 Behoud van cultuurhistorie en erfgoed in het buitengebied

Op Texel vind je een schat aan cultuurhistorische elementen en erfgoed. Deze elementen zijn verbonden met de historie van het eiland, zoals de landbouw en de visserij. De archeologische en cultuurhistorische waarden zijn onlosmakelijk verbonden met de identiteit en het karakter van het eiland. De gemeente zet zich in voor het beschermen en waar mogelijk versterken van deze waarden. We zetten de cultuurhistorische waarden in als drager bij nieuwe ontwikkelingen. Zo maken we de historische waarden zichtbaar en beleefbaar voor bewoners en bezoekers.

Er wordt onder de Omgevingswet integraal gekeken naar ontwikkelingen in relatie tot de omgeving, ook wel omgevingskwaliteit genoemd. Dit gaat bijvoorbeeld om welstand, cultuurhistorie en erfgoed. Om deze omgevingskwaliteit te waarborgen stelt de gemeente een Nota Omgevingskwaliteit op en wordt er een inventarisatie gedaan voor de cultuurhistorische elementenkaart. De criteria landen uiteindelijk in het omgevingsplan.

Schapenboeten

Afbeelding 3.2 Schapenboet Texel

Schapenboeten vormen een essentieel onderdeel van het Texelse landschap en de cultuur. De gemeente zet zich in voor het behoud en de versterking van de kwaliteit en kwantiteit van de monumentale schapenboeten, waaronder de circa 42 gemeentelijke- en rijksmonumenten. Veel schapenboeten zijn in verval geraakt door het ontbreken van economische functie. De gemeente heeft een collectieve onderhoudsregeling en een subsidieregeling om de bestaande monumentale schapenboeten te kunnen behouden. Ook staat de gemeente open voor herbestemming of verplaatsing van boeten, mits passend binnen de cultuurhistorische context en met behoud van het Texelse karakter.

De gemeente onderschrijft het creëren van meer aandacht voor de schapenboeten, zoals door het opzetten van initiatieven als schapenboetenpaspoorten, wandel- en fietstochten en een jaarlijkse open boetendag. Hiermee wil de gemeente ook de trots en motivatie van schapenboeteigenaren vergroten. Het beleid is gericht op het duurzaam beschermen van de schapenboeten als onmisbaar onderdeel van het Texelse erfgoed en landschap, waarbij de lasten eerlijk worden verdeeld en het behoud van deze iconische gebouwen wordt geborgd voor de toekomst.

Stolpen

De stolpboerderij is een unieke Noord-Hollandse verschijningsvorm die ook op Texel veel voorkomt. De Texelse stolpboerderij is anders dan de ‘overkantse’ stolpboerderij. In Texelse stolpboerderijen zien we dat hier ook de jutterscultuur, met het hergebruik van scheepshout veelvuldig terugkomt in oude stolpen. Ook de indeling van het erf van een stolpboerderij is karakteristiek. De gemeente zet erop zoveel mogelijk in op behoud van de stolpboerderij.

Tuinwallen en kolken

Tuinwallen en kolken zijn karakteristieke landschapselementen die verbonden zijn met de agrarische geschiedenis van het eiland. Ze dragen bij aan de ruimtelijke structuur, biodiversiteit en beleving van het landschap. Voor de tuinwallen en kolken zetten we ons in op verschillende punten, zodat zij blijven bijdragen aan de identiteit en leefomgeving van Texel:

- Het behouden van bestaande tuinwallen en kolken en het herstellen van verwaarloosde of verdwenen elementen volgens historische patronen en ecologische criteria;
- Het toepassen van ecologisch verantwoord beheer dat de biodiversiteit bevordert en de natuurlijke waarden versterkt;
- Het intensiveren van samenwerking met agrariërs, natuurorganisaties en andere partners om het beheer en behoud effectief vorm te geven;
- Het versterken van de recreatieve en educatieve waarde van tuinwallen en kolken door ontwikkeling van wandel- en fietsroutes en informatievoorziening;
- Het toevoegen van nieuwe tuinwallen, mits op een gepaste locatie.

Met deze inzet wil Texel haar groene en cultuurhistorische erfgoed behouden voor toekomstige generaties en bijdragen aan een aantrekkelijk, herkenbaar en vitaal landschap dat de kwaliteit van leven voor bewoners en bezoekers verhoogt.

Archeologie

Op het Texelse land en in de zee zijn er gebieden waar de kans op het aantreffen van archeologische resten groot is. Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart staat hoe we op Texel omgaan met archeologie. Afhankelijk van de archeologische verwachtingswaarde van een gebied worden eisen gesteld. In het beleid is een overzicht opgenomen van de normen die bepalen of archeologisch onderzoek nodig is.

Voor de gemeente Texel is daarnaast ook een archeologische verwachtingenkaart voor de waterbodem opgesteld. Het is van groot belang om het maritiem archeologisch erfgoed te beschermen, waaronder scheepswrakken en samenhangende ensembles op de Reede van Texel en in omliggende gebieden zoals Oudeschild, Burgzand en Scheurrak. Het kan naast scheepswrakken gaan om vliegtuigwrakken, delen van de scheepsinventaris en lading. Op de waterbodem van de gemeente Texel ligt een aantal wrakken waarvan de positie is geverifieerd en waarvan de staat wordt gecontroleerd. Daarnaast zijn er honderden meldingen van 'objecten', waarvan het niet duidelijk is wat het zijn en of ze archeologische waarde hebben. Het doel van de archeologische verwachtingenkaart voor de waterbodem is het beschermen van de archeologisch relevante en waardevolle wrakresten en objecten. Naast het beschermen van bekende wrakken, moeten ook locaties waar nog archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, worden gevrijwaard van verstorende ingrepen als mosselzaadinvanginstallaties, schelpen- en zandwinning. De gemeente zet ook stevig in op de samenwerking met buurgemeenten, provincie en Rijksoverheid rondom het watererfgoed. De natuurlijke erosie van de Waddenzee bedreigt het maritiem erfgoed, wat vraagt om een gerichte en acute aanpak. Dit beleid is gericht op het duurzaam beschermen en het beleefbaar maken van dit unieke erfgoed voor de huidige en toekomstige generaties, waarbij archeologie, cultuurhistorie en toerisme hand in hand gaan.

3.4.3 Inzetten op de versterking van de groene infrastructuur

Groen maakt Texel een aantrekkelijke gemeente om te wonen, werken en recreëren. Groene infrastructuur is noodzakelijk voor de aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering en draagt bij aan de gezondheid, biodiversiteit en de toeristische aantrekkelijkheid. De gemeente wil de groene hoofdstructuur van het eiland daarom versterken. Dit draagt bij aan de verbinding tussen de kernen en het omliggende landschap. We koesteren het netwerk van landschapselementen (bomenrijen, tuinwallen, sloten en natuurlijke waterlopen) in het buitengebied. Dit netwerk van landschapselementen vormt de zogenoemde 'groenblauwe dooradering'. Waar schakels in het netwerk ontbreken, worden deze aangevuld. Hiermee dragen wij bij aan de verbinding tussen verschillende habitats. We moedigen grondeigenaren aan tot de aanleg en het beheer van wandelpaden en landschaps- en waterelementen over het boerenland.

Daarnaast creëren we, in nauwe samenspraak met de huidige bewoners, een overgangszone tussen de duinen en de polder, waarbij we de landschappen versterken en het natuurgebied toegankelijk houden.

De landschapselementen hebben verschillende functies in het landelijk gebied. De groenblauwe dooradering vormt een belangrijke basis voor biodiversiteit en zoetwaterbeschikbaarheid. Daarmee draagt het bij aan de aanpassing aan klimaatverandering. Ook dragen landschapselementen bij aan de belevingswaarde van het landschap. We willen het areaal van het gemeentelijk bosplantsoen op Texel behouden. Als het toch nodig is om gemeentelijk bosplantsoen te verwijderen, dan wordt dit oppervlak in de directe omgeving gecompenseerd. Ook zetten we ons in voor een duurzaam natuurinclusieve aanleg en beheer van het groen.

3.4.4 Streven naar een natuurinclusieve agrarische sector

De Texelse landbouw staat voor belangrijke opgaven zoals het aanpassen aan de klimaatverandering, duurzaam waterbeheer, het versterken van de biodiversiteit, het verder sluiten van kringlopen en de energietransitie. Daarvoor zijn ontwikkelingen in de agrarische sector nodig. We streven naar een natuurinclusieve, klimaatadaptieve en circulaire agrarische sector op Texel met voldoende toekomstperspectief.

Natuurinclusieve landbouw

Voor voldoende toekomstperspectief is het behoud van de Texelse landbouwgrond van belang. Daarbij is van belang dat de agrarische sector gestimuleerd wordt om anders te werken, waarbij een betere bodem- en waterkwaliteit en verbetering van biodiversiteit voorop staat. De gemeente zet zich daarom samen met agrariërs en partijen zoals LTO Noord (afdeling Texel) in voor natuurinclusieve landbouw. Ook is het werken aan emissiereductie een belangrijk onderdeel. Dat geldt voor verschillende sectoren, zoals de akkerbouw, de bollenteelt en de (melk)veehouderijsector. Als gemeente willen we initiatieven die bijdragen aan deze

transities in de beginfase ondersteunen en faciliteren. Zo ontstaat er een duurzame toekomst voor onze karakteristieke weidelandschappen.

De gemeente stimuleert korte keten landbouw, waarmee stappen gezet worden richting zelfvoorziening. In een korte keten werken voedselproducenten, -verwerkers en consumenten nauw met elkaar samen. Het aantal schakels is beperkt, de onderlinge afstand is klein en de samenwerking draagt bij aan de lokale economie. Herstel van biodiversiteit en een gezonde bodem vormen de basis voor duurzame en toekomstbestendige voedselproductie op Texel. Het is wenselijk een integrale voedselvisie te ontwikkelen waarin in wordt gegaan op het versterken van jaarrond productie en consumptie van lokaal voedsel en de verbondenheid tussen inwoners, ondernemers en landschap.

Om de gewassen op de gewenste momenten voldoende water te kunnen geven – ook tijdens de droge zomers – willen agrariërs op Texel zo veel mogelijk zelfvoorzienend zijn op het gebied van zoet water. Op verschillende locaties werken agrariërs aan wateropslag. In de polder Eierland is een ondergrondse zoetwateropslag gerealiseerd en wordt er gestreefd naar het behalen van een natuurlijk waterpeil. Hierdoor staat het water in de winter hoger, waardoor de bodem natter wordt, wat zorgt voor een betere waterbuffering. De agrarische gebieden hebben hierdoor minder last van droogte.

Anders werken betekent concreet ook: minder gebruik van mest, krachtvoer en gewasbeschermings-middelen. De ontwikkeling en toepassing van innovatieve technologieën, zoals mestvergisters, en managementmaatregelen zijn daarbij belangrijk. Agrariërs kunnen hiervoor met elkaar de samenwerking opzoeken, waarbij de gemeente waar mogelijk kan ondersteunen vanuit innovatiegelden. De productie van hoogwaardige meststoffen leidt naar verwachting tot minder uitspoeling naar het oppervlaktewater en het bovenste grondwater en daarmee tot een betere waterkwaliteit. De mogelijkheid voor een collectieve mestverwerking op Texel wordt op dit moment onderzocht, met als doel een maximale verwaarding en emissiereductie. De gemeente herkent de zorgen over de toepassing van gewasbestrijdingsmiddelen voor de landbouw en de mogelijke invloed daarvan op voor de volksgezondheid. Waar mogelijk zet de gemeente zich samen met LTO en de agrariërs in voor het verminderen van het gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen op Texel.

Schapenhouderij

Het Texelse schaap is een belangrijk symbool voor het landschap, onze cultuur en het toerisme. De ambitie is om de Texelse schapenhouderij vitaal, duurzaam en toekomstgericht te maken. De gemeente spant zich in om de schapenhouderij op het eiland te behouden en te versterken. Het weiden van schapen en lammeren kenmerkt Texel als schapeneiland. Er is een plan van aanpak opgesteld door de Vereniging Schapeneiland Texel waarin wordt ingezet op het behoud van de schapenhouderij. In dit plan staan de volgende uitgangspunten centraal:

- Samenwerking tussen schapenhouders, de agrarische sector en terreinbeherende organisaties om samen in het grondgebruik meer ruimte te creëren voor begrazing met schapen;
- Ontwikkeling van alternatieve inkomstenstromen, zodat de sector financieel toekomstbestendig wordt. Bijvoorbeeld via de schapeneuro, waarmee toeristen en eilandbezoekers bijdragen aan het Texelse schaap;
- Vestiging van een onderzoeks- en wetenschapsinstituut voor de schapenhouderij op het eiland met verbindingen met verschillende kennis-, onderwijs- en wetenschapsinstituten.

Afbeelding 3.3 Schapen Texel

Geitenhouderij
De provincie heeft sinds 12 december 2018 een verbod ingesteld op de nieuwvestiging of uitbreiding van geitenhouderijen. Aanleiding hiervoor is het mogelijke gezondheidsrisico voor omwonenden van geitenhouderijen. Ook op Texel zijn daarom de nieuwvestiging en uitbreiding van geitenhouderijen en de (gedeeltelijke) omschakeling van een agrarisch bedrijf naar een geitenhouderij niet toegestaan. Onder uitbreiding wordt hierbij verstaan: een toename van het aantal dieren. Het vernieuwen of toevoegen van stallen, bijvoorbeeld om het dierenwelzijn te verbeteren, valt niet onder het verbod, zolang het aantal dieren niet toeneemt.

3.4.5 Ruimte voor nevenfuncties en de transformatie van vrijkomende agrarische bebouwing

We gaan voor flexibiliteit in het buitengebied. Als een ontwikkeling of initiatief bij de visie van de gemeente past, dan staan we er positief tegenover. Zo bestaan er voor (agrarische) bedrijven mogelijkheden om kleinschalige ondergeschikte nevenfuncties gerelateerd aan het bedrijf te beginnen.

Voor vrijkomende agrarische bebouwing bestaat er een regeling die nu is opgenomen in het (tijdelijke) omgevingsplan Texel, onderdeel bestemmingsplan Buitengebied 2013. Hierin is vastgelegd dat na bedrijfsbeëindiging de vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's) kunnen worden getransformeerd naar een andere invulling. Hierbij geldt een saneringsregeling met als doel het buitengebied te ontharden. Er zijn twee mogelijkheden voor nieuwe functies: wonen of bedrijvigheid, mits aan de voorwaarden wordt voldaan. Het is belangrijk dat de identiteit en de waarde van het landschap wordt gerespecteerd en bijdraagt aan de ambities uit de omgevingsvisie. De concrete regels komen in het nieuwe omgevingsplan van de gemeente.

3.5 Toekomstbestendig ondernemen

Texel kenmerkt zich door een veelzijdige eilandeconomie die bestaat uit een mix van grote en kleine familiebedrijven. De traditionele sectoren toerisme, landbouw en visserij vormen nog steeds de pijlers onder de Texelse economie. Deze sectoren zijn nauw verbonden met de Texelse kernkwaliteiten: rust, ruimte, natuur en cultuurhistorie. In de meeste kernen zijn goed uitgeruste bedrijventerreinen aanwezig, waar ruimte is voor detailhandel, horeca en diverse vormen van bedrijvigheid.

Een gezonde en brede economie is essentieel om Texel ook in de toekomst levendig en vitaal te houden. Daarom zet de gemeente in op een sterke economie met oog voor verduurzaming, ontwikkeling, innovatie en inclusiviteit. Dit beleid draagt bij aan talentontwikkeling, het behouden en aantrekken van jongeren en het aantrekken van (jong/nieuw) talent, zodat het eiland een toekomstbestendige arbeidsmarkt krijgt waarin zoveel mogelijk inwoners kunnen participeren, inclusief kwetsbare groepen. Levenslang leren, omscholing en nieuwe vormen van samenwerken worden actief gestimuleerd zodat inwoners zich kunnen blijven ontwikkelen en er een goede aansluiting ontstaat tussen hun vaardigheden en de werkgelegenheid op het eiland. Daarmee wordt niet alleen de lokale economie versterkt, maar ook de sociale samenhang en het welzijn van de Texelse gemeenschap.

De gemeente Texel heeft een duidelijke ambitie uitgesproken om toekomstbestendig ondernemen te faciliteren en te stimuleren. Met een integrale aanpak wil Texel zich ontwikkelen tot een sterke, duurzame en innovatieve economie die stevig geworteld is in de eigen identiteit en kernkwaliteiten. Door hierin te investeren wordt de economische vitaliteit van het eiland gewaarborgd en versterkt. Tegelijkertijd wordt de leefbaarheid en sociale samenhang geborgd, zodat Texel ook voor toekomstige generaties een aantrekkelijke plek blijft om te wonen, leven, werken en recreëren.

De gemeente Texel zet zich in voor toekomstbestendig ondernemen met de volgende ambities:
- Inzetten op een sterke Texelse economie;
- Stimulering circulaire en duurzame bedrijvigheid;
- Inzetten op kwalitatief toerisme.

Deze ambities worden in dit hoofdstuk per ambitie verder uitgewerkt.

3.5.1 Inzetten op een sterke Texelse economie

Texel streeft naar een stabiele en veerkrachtige economie die veranderingen kan opvangen, minder afhankelijk is van toerisme en ruimte biedt voor een duurzaam bestaan. De werkgelegenheid moet waar mogelijk worden uitgebreid, binnen de schaal en identiteit die bij Texel past. Het verder inzetten op economische diversificatie, met versterking van sectoren als duurzame energie, agrifood, creatieve industrie en zorg past in deze visie. De haven van Oudeschild kan als platform dienen voor het integreren van havenactiviteiten met toerisme en educatie waardoor de haven een blijvende meerwaarde biedt voor de totale Texelse economie. De wens is ruimte te blijven bieden aan de culturele identiteit van de Texelse visserijvloot en deze waar mogelijk te ondersteunen.

Afbeelding 3.4 Oudeschild Texel

De gemeente neemt de regie om initiatieven op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt te bundelen en werkt nauw samen met onderwijsinstellingen, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De focus wordt gelegd op hospitality, zorg, groen en retail. Dit gezamenlijke streven is erop gericht jongeren te behouden en nieuw talent te ontwikkelen en aan te trekken, zodat zij passende banen kunnen vinden en zich verbonden voelen met het eiland.

Innovatie speelt een centrale rol in een sterke economie. Texel wil zich ontwikkelen als proeftuin voor nieuwe werkvormen gericht op natuur, energie, duurzaamheid, waterbeheer en kennisontwikkeling. Dit kan mede door het creëren van kennis- en innovatiehubs, pilots en experimenten in samenwerking met regionale en landelijke partners.

Ondernemers zijn cruciaal in dit proces; hun ondernemingszin en innovatieve kracht zijn onmisbaar voor het eiland. Daarom faciliteert de gemeente ondernemers door ruimte te bieden op het bedrijventerrein bij Oudeschild en in de kennis- en innovatiepolder 't Horntje. Een deel van de nieuwe uitbreiding van bedrijventerrein Oudeschild 1,5 ha. zal worden ingezet als schuifruimte om gewenste bedrijfsverplaatsingen uit de kern Oudeschild te faciliteren waarmee milieuhinder voor inwoners van Oudeschild in betekenende mate wordt verminderd en het woon- en leefklimaat wordt verbeterd. Deze reservering van ruimte zal in een nader op te stellen uitgifteprotecol worden uitgewerkt. Inzet van de schuifruimte op de uitbreiding van het bedrijventerrein is pas aan de orde als de achterblijvende locatie in Oudeschild met in achtneming van de beleidsuitgangspunten uit deze visie wordt (her)ontwikkeld. Daarnaast staat de gemeente positief tegenover kleinschalige bedrijvigheid aan huis, mits deze past binnen de Texelse kernkwaliteiten en deze het woon- en leefmilieu niet verstoort. Voorbeelden hiervan zijn kantoorfuncties en (para)medische praktijken. Ook werkt de gemeente aan een goed functionerende bedrijventerreinenmarkt en een gezonde markt voor bedrijfsmatig onroerend goed. De kwaliteit van de bedrijventerreinen wordt op peil gehouden door het toevoegen van groen en het vasthouden aan uitgangspunten voor een schone, veilige leef- woon- en werkomgeving.

3.5.2 Stimulering circulaire en duurzame bedrijvigheid

Texel heeft de ambitie om in 2050, net als de rest van Nederland, een circulaire gemeente te zijn. Dit betekent dat grondstoffen, inclusief voedsel en organische reststromen, hoogwaardig worden hergebruikt en dat lokale, korte ketens worden versterkt. Deze ketens dragen bij aan minder afval en versterken een

duurzame eilandgemeenschap. De gemeente neemt hierin een voortrekkersrol door zelf circulair in te kopen, duurzaam te handelen en actief voedselverspilling tegen te gaan.

Inwoners, bedrijven en voedselproducenten worden gestimuleerd om grondstoffen en voedselstromen slim te benutten en samen te werken in ketens die lopen van agrariërs, voedselverwerkers, supermarkten tot horecagelegenheden. Door deze samenwerking ontstaat een efficiënt en duurzaam systeem met zo min mogelijk tussenstappen, wat niet alleen de lokale economie en werkgelegenheid bevordert — vooral in de reparatie- en verwerkingssector — maar ook het bewustzijn onder consumenten vergroot en agrariërs in staat stelt duurzamer te produceren. Ook zet de gemeente Texel zich ervoor in om jongeren via scholen en professionals in aanraking te brengen met kennis en vaardigheden van (oude) ambachten en andere (hedendaagse) maaktechnieken.

Daarnaast stimuleert Texel het gebruik van emissiearme grondstoffen en materialen om zo de ecologische voetafdruk verder te verkleinen. Deze integrale aanpak draagt bij aan meer zelfredzaamheid en duurzaamheid op het eiland. Bovendien kunnen bedrijventerreinen worden ingezet als proeftuinen voor circulaire en duurzame bedrijfsmodellen, waar innovatieve projecten rondom energieopwekking, waterbeheer en materiaalgebruik kunnen worden gerealiseerd en getest.
Het is van groot belang dat deze bedrijventerreinen niet alleen voldoende ruimte bieden, maar ook kwalitatief worden versterkt met extra groen en voorzieningen die bijdragen aan een schone en veilige leef- en werkomgeving.

3.5.3 Inzetten op kwalitatief toerisme

De toeristische sector is kenmerkend voor Texel. Onder kwalitatief toerisme verstaan wij een toekomstbestendige toeristische bedrijfstak die waarde toevoegt aan de Texelse samenleving en zoveel mogelijk in balans is met de leefomgeving. Het toerisme zorgt voor een groot deel van de werkgelegenheid en draagt daarbij aan een aantrekkelijk voorzieningenniveau. De ruimtelijke kwaliteit van het eiland is een belangrijke economische drager. Ons uitgangspunt is om een goede balans tussen toerisme, verkeer, economie, ecologie, natuur en landschap te behouden.

Texel richt zich op bezoeker die bewust kiezen voor het eiland, de natuur en het landschap waarderen en zich ervan bewust zijn dat zij te gast zijn. Een bezoeker die de kernwaarden van Texel omarmt, en de rust en ruimte in de natuurlijke omgeving respecteert. Vanuit de druk op de natuur en ter bevordering van het landschap is bewuste sturing van het toerisme over het eiland, waar bepaalde gebieden moeten worden ontzien belangrijk. Ook stimuleren we toeristen om de auto of camper bij de accommodatie te laten staan en zicht op een duurzame en gezonde manier over het eiland te verplaatsen, bijvoorbeeld te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer. Ook in het buitengebied geven wij aandacht aan een toegankelijke natuurbeleving met zo duurzaam en gezond mogelijk vervoer. Er moet een goede balans zijn tussen toerisme en leefbaarheid voor inwoners. Daarom blijft het maximum van 45.000 recreatieve slaapplaatsen gehandhaafd. Zo zetten we ons in voor verblijfs- en belevingsmogelijkheden die passen bij de Texelse identiteit, landschappen en leefbaarheid. Het verder verduurzamen van de toeristische sector wordt aangemoedigd. Ook wil de gemeente dat de Texelse samenleving betrokken is bij en bijdraagt aan de uitvoering van toeristisch beleid. We borgen de leefbaarheid door het behouden van een zorgvuldige balans tussen bewoners en bezoekers, zodat draagvlak voor de toeristische bedrijfstak versterkt wordt. Het verder uitwerken van balansindicatoren en invulling geven aan bewonersprofijt zijn daar onderdeel van. De gemeente zal, in samenwerking met stakeholders, het Toeristisch Toekomstplan Texel evalueren en eventueel bijstellen zodat het actueel blijft.

3.6 Adaptief eiland

Texel streeft naar een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Het doel is om in 2050 volledig klimaatrobuust, klimaatneutraal en zo veel mogelijk energieneutraal te zijn. Daarbij zetten we in op het behoud en de versterking van de biodiversiteit.

De gemeente Texel zet zich in voor een adaptief eiland met de volgende ambities:
- Texel is klimaatrobuust in 2050;
- Texel is klimaatneutraal en zoveel mogelijk energieneutraal in 2050;
- Beheersbaar maken van netcongestie;
- Vergroten van de biodiversiteit.

Deze ambities worden in dit hoofdstuk per ambitie verder uitgewerkt.

3.6.1 Texel is klimaatrobuust in 2050

Texel leeft al eeuwen met het water. Het unieke eilandkarakter maakt dat neerslag de enige aanvoer van zoetwater is en dat we daar zuinig mee om moeten gaan. Een balans vinden tussen overtollige neerslag in de wintermaanden en de droogte in het voorjaar en zomer is één van de grootste uitdagingen. Om de waterveiligheid en zoetwatervoorziening te garanderen, maken we ons water- en bodemsysteem toekomstbestendig. We implementeren het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
We ondersteunen de zoetwaterlens in de polders zo veel mogelijk door het stimuleren van goede bodemcondities. Dit vergroot de natuurlijke sponswerking van de bodem voor het opslaan van zoetwater. Rekening houden met water en bodem krijgt voor een groot deel vorm in de directe leefomgeving. We versterken de natuur en beschermen Texel tegen de gevolgen van klimaatverandering door een robuust, groen en klimaatbestendig landschap. Zo is Texel in 2050 klimaatrobuust.

Water- en bodem richtinggevend ontwikkelen
Texel heeft een complex (grond)water- en bodemsysteem doordat het deels gevormd is tijdens verschillende glaciale perioden. Dit is belangrijk voor toekomstige (her)ontwikkelingen. Het natuurlijke systeem kan bepaalde functies op bepaalde plekken juist ondersteunen of in de weg zitten. Om het risico op grondwateroverlast te beperken, willen we functies en grondwaterstand beter op elkaar afstemmen. Bij het toewijzen van functies wordt rekening gehouden met de grondwaterstand, terwijl het grondwaterbeheer waar mogelijk wordt afgestemd op de bovengrondse functies van een gebied.
We zijn als gemeente het eerste aanspreekpunt voor bewoners en bedrijven bij (grond)waterproblemen en kunnen hierin adviseren Bij ontwikkelingen zoals landbouw, woningbouw en openbare ruimte houden wij zoveel mogelijk rekening met het aanwezige water- en bodemsysteem. Door de mogelijkheden van dit systeem optimaal te benutten, kunnen functies toekomstbestendig worden ingericht en zijn minder technische aanpassingen nodig.

Er liggen verschillende uitdagingen voor water. Sommige al vele decennia, andere zijn recenter van aard. Door klimaatverandering is er onder andere een toenemend risico op verzilting en achteruitgang van de waterkwaliteit. Het grondwater op Texel is voornamelijk brak, en de verzilting van de grond neemt toe. Een belangrijk knelpunt op Texel is het vinden van een balans tussen wateraanbod en waterbehoefte. Om verzilting en schade aan hoogwaardige landbouw door droogte tegen te gaan zijn er op particulier initiatief wateropslagen gerealiseerd bij akkerbouwers. De zoetwaterbeschikbaarheid is ook voor natuur en biodiversiteit essentieel. Samenwerking op dit onderwerp is noodzakelijk vanwege versnipperde verantwoordelijkheden en het integrale karakter van het water. Daarom werkt de gemeente aan een samenwerkingsovereenkomst met een meerjarig uitvoeringsprogramma. De gemeente heeft op verschillende plekken in de dorpskernen wateropslag gerealiseerd waarmee het openbaar groen van voldoende water kan worden voorzien. In de binnenduinrand willen we in samenwerking met Staatsbosbeheer zoetwater beter vasthouden. Hiermee wordt ook ingezet op het beperken van droogtegevoeligheid en het ondersteunen van natuurwaarden.

Texel zet zich in voor het duurzaam omgaan met de bodem. Een duurzaam, klimaatbestendig beheer van de bodem is belangrijk voor de kwaliteit van de leefomgeving en voor de volksgezondheid. Door de energietransitie en klimaatadaptatie neemt de druk op de ondergrond toe. Hierdoor zullen we meer dan voorheen rekening moeten houden met het ondergronds ruimtebeslag. De gemeente wil de kwaliteit en beschikbaarheid van grond- en oppervlaktewater verbeteren. Daarnaast zet de gemeente zich, samen met het waterschap, in voor de waterkwaliteit met als uitgangspunt het halen van de Kaderrichtlijn Water doelen.

Aanpassingen in de leefomgeving

De gemeente werkt aan een klimaatbestendige omgeving, die is voorbereid op steeds extremer weer. Hierbij worden de cultuurhistorisch waardevolle (groen- en water-)structuren en objecten (zoals schapenboeten, stolpen, tuinwallen en kolken) beschermd. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente wordt rekening gehouden met water- en bodem sturend ontwikkelen in samenhang met de landschappelijke karakteristieken. We moedigen ook particulieren aan om de eigen buitenruimte groener in te richten. Dit draagt onder andere bij aan het beperken van hittestress. Zo zijn ook kwetsbare groepen beter beschermd.

Inzetten op een veilige kustverdediging

We streven naar een kust die veilig én aantrekkelijk is om te verblijven en te recreëren, waarbij de waterveiligheid voorop staat. De gemeente heeft een waterveiligheidsstrategie die gebaseerd is op het principe van meerlaagsveiligheid. De meerlaagsveiligheid bestaat uit drie lagen:

1 Preventie via waterkeringen (primaire waterkeringen en kustlijnzorg);
2 Ruimtelijke inrichting die rekening houdt met overstromingsrisico's en die kwetsbaarheid van objecten vermindert;
3 Crisisbeheersing gericht op het voorkomen van slachtoffers en het opvangen van mensen op het eiland zelf (er wordt vanuit gegaan dat evacuatie voorafgaand aan een overstroming niet mogelijk is).

Bij een overstroming zet Texel in op veilig schuilen, overleven en het zo snel mogelijk herstellen van de vitale infrastructuur. Samen met de andere Waddeneilanden stelt Texel een uitvoeringsagenda Integrale Waterveiligheid op om hier vorm aan te geven. Hiermee wil het eiland de voorwaarde creëren voor een zo snel mogelijk herstel van de vitale infrastructuur. Voor het buitendijkse gebied bij De Koog wordt een aanvullende gebiedsvisie opgesteld met als doel de waterveiligheid en gebruikswaarden toekomstbestendig met elkaar in balans te brengen.

De zeespiegelstijging vraagt om een hogere en bredere kustverdediging. Aan de oostzijde staat de kwaliteit van de harde kustwering voorop. Aan de westzijde zetten we in op dynamisch kustbeheer, waarbij kerven en stuifkuilen worden aangebracht in delen van de duinen (deels ook in het noorden). Door de wind zijn werk te laten doen, kan zand van het strand de achterliggende duinen in waaien. De duinen worden hierdoor hoger en breder en groeien mee met de zeespiegelstijging. Doordat door verstuiving een natuurlijk kalkgradiënt en eutrofiëring wordt verminderd, ontstaat een natuurlijker kustlandschap met een grotere diversiteit aan planten en dieren. Bovendien zorgt een groter duinmassief voor een grotere zoetwaterlens, wat de natuur en de landbouw in tijden van droogte beter kan beschermen.

Met zandsuppleties zorgt de Rijksoverheid ervoor dat erosie en de zeespiegelstijging grotendeels gecompenseerd worden en de basiskustlijn gehandhaafd blijft. We houden oog voor ruimtereserveringen voor toekomstige versterkingen van waterkeringen en het stimuleren van natuurlijke processen zoals het meegroeien van duinen en voorlanden, met aandacht voor de ruimtelijke impact en het behoud van de identiteit van het eiland. Voor de strandpaviljoens wordt gestreefd naar een plaatsbepaling voor tien jaar, zodat investeringen in duurzaamheid en klimaatadaptatie ook voor deze ondernemers mogelijk blijft. Op de lange termijn moet de gemeente zich voorbereiden op de mogelijkheid dat bebouwing op het strand onveilig en onwenselijk wordt en daarvoor alternatieve locaties in de duinen aanwijzen.

3.6.2 Texel is klimaatneutraal en zoveel mogelijk energieneutraal in 2050;

Texel streeft ernaar om in 2050 klimaatneutraal en zo veel mogelijk energieneutraal te zijn. Dat vraagt iets van iedereen. Met klimaatneutraal wordt bedoeld dat de netto CO_2-uitstoot nul bedraagt. Met energieneutraal wordt bedoeld dat er even veel hernieuwbare energie wordt opgewekt als dat er energie verbruikt wordt. Dit betekent ook dat er geen fossiele brandstoffen meer worden gebruikt. Texel heeft als ambitie om de benodigde energie zoveel mogelijk op Texel op te wekken. De gemeente wil ervoor zorgen dat de warmte- en energietransitie betaalbaar blijven en wil energiearmoede tegengaan. De gemeente stimuleert alle verduurzamingsmaatregelen die passend zijn in de omgeving, het milieu en het landschap.

Warmtetransitie
In 2050 moet Texel volledig aardgasvrij zijn. In plaats van verwarming op aardgas krijgt een pand een verwarmingssysteem bijvoorbeeld gebruik maakt van elektriciteit, bodemwarmte en biomassa. We gaan stap voor stap over op aardgasvrij verwarmen. Door de bijmengverplichting groen gas komt een toenemend aandeel van de gaslevering vanaf 2027 uit hernieuwbare bronnen. In 2035 zijn minstens 50 % van de panden aardgasvrij, en zijn alle gemeentelijke panden aardgasvrij. De eerste stap in de warmtetransitie is het stimuleren van isolatie binnen de bebouwde omgeving. Door in te zetten op goed geïsoleerde en energiezuinige gebouwen wordt de warmtevraag beperkt en ontstaat een toekomstbestendige gebouwvoorraad. Onder de bebouwde omgeving vallen naast woningen en bedrijfspanden ook andere objecten, zoals vakantiewoningen, kantoren en maatschappelijk vastgoed. De gemeente wil passend verduurzamingsadvies per doelgroep creëren dat bijdraagt aan een energieneutrale gebouwde omgeving. De gemeente vervult hierin een stimulerende en faciliterende rol, ondersteunt initiatieven vanuit inwoners en werkt stap voor stap toe naar een klimaatneutraal gebouwde omgeving. Hierbij is het belangrijk dat de transitie voor iedereen betaalbaar is en blijft. Zo maken we de Texelse gebouwen energiezuinig en toekomst-klaar.

Energietransitie
Het doel van de energietransitie is dat er zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energiebronnen. Het benutten van hernieuwbare energiebronnen, zoals zon, wind en water, is ook van belang voor het behoud van de kernwaarden: rust, ruimte, natuur, cultuur en het eilandkarakter. Voor de energieneutraliteit is het belangrijk dat de energieopwekking en -verbruik op jaarbasis in balans zijn. Dit kan door een combinatie van besparing, opslag, en het creëren van extra opwek. De gemeente onderzoekt en stimuleert de opwek van hernieuwbare energie gekoppeld aan verbruik. Grootschalige opwek van energie past niet binnen het eilandkarakter en de kernwaarden van Texel en hierop moet zeer zorgvuldig beleid gevoerd worden.

De gemeente wil dat inwoners en lokale ondernemers een groot aandeel krijgen in de lokale duurzame opwek. Dit gebeurt door het stimuleren, faciliteren en ondersteunen van projecten waarbij minimaal 50 % lokaal eigenaarschap wordt gerealiseerd.

De opwek van duurzame energie gaat samen met slim omgaan met energiebesparing, -opslag, -distributie en -beheer, denk hierbij bijvoorbeeld aan energiehubs, gedeelde batterijen, slimme laadstrategieën, of vraagsturing bij bedrijven en instellingen. De gemeente neemt samen met stakeholders op het eiland de regie voor energiebesparing. Zo onderzoekt de gemeente samen met lokale stakeholders gebiedsgerichte oplossingen voor energieopslag in de vorm van batterijen. Ook onderzoekt de gemeente de mogelijkheden om ruimte in het omgevingsplan te creëren voor het verder mogelijk maken van verduurzaming en innovatieve energieoplossingen via een binnenplanse omgevingsplanactiviteit.

3.6.3 Beheersbaar maken van netcongestie

Netcongestie treedt op wanneer het elektriciteitsnetwerk onvoldoende capaciteit heeft om alle vraag en aanbod van stroom te verwerken. Dit betekent dat zowel de levering van elektriciteit aan gebruikers als de teruglevering van opgewekte energie, zoals van zonnepanelen, beperkt wordt. Voor Texel is het oplossen van netcongestie een belangrijke opgave. Als eiland is de elektriciteitsaanvoer beperkt tot twee wadkabels,

terwijl de vraag naar elektriciteit toeneemt door startende en uitbreidende ondernemers, woningbouw en de energietransitie. Op het eiland wordt de all-electric strategie voor alternatieven warmtebronnen gevolgd. Er zijn op Texel geen warmtenetten aanwezig.

De gemeente zet in op een robuuste en toekomstbestendige energie-infrastructuur, in samenwerking met netbeheerders en andere partners.

3.6.4 Vergroten van de biodiversiteit

De Texelse visie op groenbeheer ziet op het bewust creëren van ruimte voor biodiversiteit, zodat er meer diverse planten- en diersoorten kunnen leven. Bijvoorbeeld in de openbare ruimte of bij openbare gebouwen. De gemeente zet zich in om bomenlanen, bermstructuren en natuurvriendelijke oevers te versterken. Groenstructuren op Texel vormen een samenhangend netwerk, waarin de kernen en het buitengebied met elkaar verbonden zijn. Vergroening gaat hierbij hand in hand met een rijke diversiteit aan beplanting, passend bij het karakter van het eiland. Hiermee maken we ook de openbare ruimte klimaatadaptief en -robuust. Hierbij is het uitgangspunt dat bij aanplant wordt uitgegaan van gebiedseigen, autochtone inheemse soorten. De gemeente richt zich daarnaast op ecologische groeninrichting en beheer om kwetsbare habitats en locaties met bijzondere plant- en diersoorten in hun voortbestaan te beschermen.

3.7 Duurzaam bereikbaar

Mobiliteit is een cruciale schakel voor de leefbaarheid, bereikbaarheid en economische vitaliteit van Texel. Het eiland staat voor de uitdaging om een groeiende mobiliteitsvraag te faciliteren zonder daarbij afbreuk te doen aan de unieke rust, ruimte en natuurschoon.
Daarom kiest Texel voor een duurzaam, veilig en daarmee toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk waarbij er ruimte is voor een gezonde leefomgeving. Dit komt neer op minder reizen waar mogelijk, anders reizen door het stimuleren van duurzame en gezonde vervoerswijzen en beter reizen door het verbeteren van infrastructuur en verkeersveiligheid. Ook streven we naar voldoende kwalitatief openbare laadvoorzieningen op Texel.

De vijf mobiliteitsprincipes uit het (ontwerp) Mobiliteitsprogramma Texel 2035 zijn:
1 Verkeersveiligheid op 1;
2 Leefbare dorpscentra;
3 Gezonde mobiliteit als basis;
4 Wij helpen onze bezoekers op weg;
5 Jong en oud bereikbaar op Texel.

Met deze overkoepelende mobiliteitsprincipes werkt Texel aan een verkeerssysteem dat past bij de schaal, identiteit en seizoensdynamiek van het eiland. Dit leidt tot veilige wegen, leefbare dorpen, gezonde en duurzame mobiliteitskeuzes en toegankelijke mobiliteit voor inwoners én bezoekers.

De gemeente Texel zet zich in voor een duurzaam bereikbaar eiland met de volgende ambities:
- Slimme mobiliteitsmaatregelen om leefbaarheid te vergroten;
- Behouden, veraangenamen en stimuleren van het openbaar vervoer;
- Stimuleren van fietsen en wandelen;
- Inzetten op het vergroten van verkeersveiligheid en toegankelijkheid in het verkeer;
- Behoud van de vaarverbinding en een toekomstbestendige veerhaven;
- Aandacht voor de vitale infrastructuur.

Deze ambities worden in dit hoofdstuk per ambitie verder uitgewerkt.

3.7.1 Slimme mobiliteitsmaatregelen om leefbaarheid te vergroten

Op het eiland worden zowel inwoners als toeristen gestimuleerd en in staat gesteld om zo veel mogelijk de auto te laten staan en wandelend, met de fiets of het openbaar vervoer verder te gaan, gebruik te maken van deelmobiliteit of mee te rijden met iemand. Hiervoor gaat de gemeente inzetten op het vergroten van een toegankelijk publiek mobiliteitssysteem. Inzicht in de motieven en weerstanden van de diverse doelgroepen is hierbij van essentieel belang om de gewenste gedragsverandering te realiseren. Voor de verdere verbetering van de leefbaarheid in de dorpen wordt ingezet op autoluwe gebieden en worden parkeerplaatsen zoveel mogelijk aan dorpsranden geplaatst. Binnen de dorpskern wordt juist ruimte gegeven aan groen en fietsparkeren. Bevoorradingsroutes worden gebundeld, waarmee gezorgd wordt dat zwaar en logistiek verkeer zo veel mogelijk gebruik maakt van de routes die daarop zijn ingericht. Hiermee verbetert ook de leefbaarheid in de dorpen. We onderzoeken in hoeverre we als gemeente een voorbeeldrol kunnen vervullen. Op die manier bepalen we de norm voor het gewenste gedrag. Ook gaat Texel onderzoek doen naar toekomstbestendiger omgaan met parkeren, door bijvoorbeeld flexibele parkeernormen en het actiever inzetten op alternatieven voor de auto.

In het hoogseizoen stijgt de verkeersdruk, met onder andere veel verkeer naar het strand, zoekgedrag naar parkeerplaatsen in de kernen en campers die rijden of parkeren op plaatsen waar dit niet gewenst is. Er wordt onder andere gezorgd voor duidelijke en begrijpelijke bewegwijzering, informatie over verkeersregels, het stimuleren van actieve mobiliteit en een parkeerbeleid dat aansluit bij het realiseren van de bovenstaande ambities. Samen met onder meer VVV Texel zorgt de gemeente ervoor dat alternatieven voor de auto beter vindbaar en aantrekkelijk zijn, zodat bezoekers, inwoners en werknemers vaker kiezen voor

duurzame en gezonde mobiliteit. Per doelgroep stelt de gemeente hier specifieke gedragsinterventies voor op. Dit draagt bij aan minder druk op de dorpen en aan een prettige verblijfsbeleving op het eiland.

3.7.2 Behouden, veraangenamen en stimuleren van het openbaar vervoer

De provincie Noord-Holland is als concessieverlener verantwoordelijk voor het openbaar vervoer op Texel. De gemeente zet zich in voor kwalitatief, betrouwbaar, en toegankelijk openbaar vervoer op Texel. De aansluiting op alle veerbootdiensten is hierbij van groot belang. De gemeente vindt het van belang om het openbaar vervoer te stimuleren, zodat het een volwaardig alternatief is voor de auto. De mens staat hierbij centraal. Dit betekent dat er naast het netwerk ook aandacht is voor het gedrag van mensen. De gemeente heeft als ambitie om voorzieningen bij bushaltes te verbeteren. Het openbaar vervoer blijft betaalbaar en eilanddekkend.

3.7.3 Stimuleren van fietsen en wandelen

Actieve en gezonde mobiliteit, zoals fietsen en wandelen, is de basis voor de inrichting van de openbare ruimte op Texel. We willen de wandel- en fietsinfrastructuur nog verder verbeteren, waardoor dit een aantrekkelijke keuze wordt en blijft. Ook blijft de gemeente investeren in uitnodigende fiets- en wandelroutes, voor zowel dagelijks als recreatief gebruik. Routes worden aantrekkelijk voor gebruik, logisch, comfortabel en herkenbaar vormgegeven. In nieuwe ontwikkelingen, herontwikkelingen, en gemeentelijke infrastructuurprojecten volgen we zoveel als mogelijk het STOMP-principe, waarbij de voetganger en fietser voorrang krijgen in het ontwerp. Zoals eerder beschreven is het STOMP-principe een prioritering voor duurzame mobiliteit en staat voor Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobility-as-a-Service (deelmobiliteit) en Privéauto. Dit principe zorgt ervoor dat de mens centraal wordt gesteld bij ontwikkelingen en vergroot op die manier de leefbaarheid in wijken. Er is specifieke aandacht voor het zoveel mogelijk scheiden van fietsers en voetgangers op drukke routes, het creëren van veilige oversteekplaatsen, het uitbreiden van fietsvoorzieningen bij fietsknooppunten en faciliteren van voldoende fietsparkeerplaatsen. Vrijgekomen ruimte in dorpskernen wordt, indien wenselijk gebruikt voor het realiseren van meer fietsparkeerplaatsen.

3.7.4 Inzetten op het vergroten van verkeersveiligheid en toegankelijkheid in het verkeer

Verkeersveiligheid
Een belangrijke prioriteit voor Texel is het verbeteren van de verkeersveiligheid. Dit doet de gemeente door de landelijke, risicogestuurde aanpak SPV (Strategisch Plan Verkeersveiligheid). Deze aanpak is gericht op het voorkomen van ongevallen door risico's (zoals weginrichting of inzet handhaving) aan te pakken voordat ze leiden tot slachtoffers. Het verschuift de focus van reactief (ingrijpen na een ongeval) naar preventief, gebruikmakend van data en risicoindicatoren om gerichte maatregelen te nemen. Dit betekent dat we aan de slag gaan met het verkeersveiliger maken van de in kaart gebrachte hoge- en middelhoge risicolocaties binnen de gemeente. We doen dit onder andere door de infrastructuur herkenbaar en begrijpelijk te maken, zodat weggebruikers uit zichzelf het gewenste gedrag vertonen. Daarnaast zetten we in op effectieve gedragsinterventies om de verkeersveiligheid te vergroten gericht op diverse risico groepen en risicovolle rijgedrag. Wegen en kruispunten worden zo ingericht dat de functie van de weg direct duidelijk is. Ook worden de wegen ingedeeld naar functie, met bijbehorende snelheidslimieten en een daarop afgestemde fysieke inrichting. Daarbij wordt in de gehele bebouwde kom een maximum snelheid van 30 km/h in gevoerd.

Toegankelijkheid
Texel moet bereikbaar zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd of beperking. Daarom zet de gemeente de komende jaren onder andere in op een inrichting van de openbare ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Hierbij wordt aandacht gegeven voor veilige en comfortabele routes (het STOMP-principe). Ook in het

openbaar vervoer is toegankelijkheid een uitgangpunt, waarbij de gemeente zich inzet voor het verbeteren van het openbaar vervoer.

In samenwerking met het sociaal domein wordt aan de hand van de leefbaarheidsonderzoeken verder onderzocht welke maatregelen nog meer nodig zijn om de toegankelijkheid op het eiland te vergroten. Concrete stappen zijn onder andere het stimuleren van het gebruik van ANWB AutoMaatje, ondersteunen bij het reizen met het openbaar vervoer of mensen in staat te stellen om veilig te (blijven) fietsen op het eiland.

3.7.5 Behoud van de vaarverbinding en een toekomstbestendige veerhaven

Het eilandgevoel wordt gekoesterd op Texel. Tegelijk is het eiland goed bereikbaar dankzij de TESO-bootverbinding. Het behoud van deze vaarverbinding leidt tot een goede balans tussen het eilandgevoel, de bereikbaarheid en de leefbaarheid op het eiland. Wij zetten ons in voor het behoud en de continuering van een betrouwbare verbinding van en naar Texel. Dit betekent dus proactief de wens blijven uitspreken dat er spoedig door Rijkswaterstaat aan de slag gegaan wordt met de vernieuwing van de aanlandinrichtingen.

De werkzaamheden aan de TESO-veerhaven zijn daarnaast een kans om de omgeving van de veerhaven toekomstbestendig in te richten. Dit is immers de entree van het eiland. We zetten ons in voor het aantrekkelijker maken van de omgeving met veilige fiets- en wandelinfrastructuur, de mogelijkheid om je fiets of auto veilig te kunnen stallen en een prettige plek om op de boot te wachten.

3.7.6 Aandacht voor de vitale infrastructuur

Onder een duurzaam bereikbaar Texel valt ook het behoud van de vitale infrastructuur. Dit vormt een belangrijk fundament waarop het eiland draait. Voorbeelden zijn elektriciteit, toegang tot internet en drinkwater. Dit is nodig voor het functioneren van de maatschappij, maar ook voor onze economie, bijvoorbeeld vanwege bedrijfsprocessen of het hybride werken. We vinden het belangrijk dat de essentiële activiteiten bij alle weersomstandigheden kunnen doorgaan. Texel en de andere Waddeneilanden hebben een unieke situatie omdat bij een overstroming of uitval van vitale infrastructuur de verbinding met het vasteland kan wegvallen. Hierdoor moeten de eilanden enige tijd zelfredzaam zijn.

We houden op Texel daarom aandacht voor het behoud van onze vitale infrastructuur. Zo is de Hoge Berg aangemerkt als grondwaterbeschermingsgebied in de provinciale omgevingsverordening. Het gebied dient als noodwinning voor huishoudwater als een drinkwaterleiding (tijdelijk) niet beschikbaar is. We zorgen voor bewuste watergebruikers die voorbereid zijn op waterschaarste bij onze ondernemers, bewoners en bezoekers.

Vanuit veiligheidsperspectief en ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld doelmatig agrarisch beheer, economie en zorg is het belangrijk om over een snel en betrouwbaar mobiel netwerk te beschikken. Het uitgangspunt is dat 112 overal op Texel bereikbaar moet zijn, ook in de natuurgebieden en stranden waar veelvuldig wordt gerecreëerd en waar incidenten kunnen plaatsvinden. Mogelijke nieuwe zendmasten worden ruimtelijk en landschappelijk zo goed mogelijk ingepast met oog voor de (verkeers)veiligheid. Datacenters zijn op Texel niet wenselijk vanwege de impact op het landschap, de schaarste aan ruimte, hoge energieverbruik en het omvangrijke gebruik van water voor koeling.

3.8 Leidende principes

Uit de omgevingsvisie volgen vier leidende principes. Deze leidende principes verbinden de Texelse opgaven en lopen door alle opgaven heen. De leidende principes zijn vuistregels die richting geven aan het dagelijks handelen van initiatiefnemers en de gemeentelijke organisatie. Ze helpen bij het maken van afwegingen en het integraal afstemmen van keuzes, zodat ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan de ambities voor Texel. Deze principes gelden altijd en zijn de basis voor de ontwikkeling van een prettige leefomgeving.

1. Ontwikkelingen dragen bij aan de Texelse kernwaarden
Initiatieven bouwen verder aan de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van Texel en voegen nieuwe kwaliteiten toe. Zo wordt er ontwikkeld vanuit de Texelse identiteit, de Texelse maat en schaal, het collectief bewustzijn en de zelfredzaamheid.

2. Ontwikkelingen zijn multifunctioneel en aanpasbaar
Ontwikkelingen dragen bij aan meerdere doelen, zodat er zuinig met de kostbare ruimte wordt omgesprongen. Plannen worden zo ontworpen dat ze aanpasbaar zijn als later blijkt dat een andere invulling nodig is.

3. Ontwikkelingen worden in samenspraak met de omgeving vormgegeven
Door de omgeving al vroeg bij ontwikkelingen te betrekken, komen alle belangen, meningen, kennis en creativiteit in beeld, waardoor het plan beter wordt.

4. Ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, gezonde en veilige fysieke leefomgeving en hebben oog voor lange termijneffecten
Ontwikkelingen zijn duurzaam, klimaatadaptief en voorkomen een verslechtering van de milieukwaliteit, gezondheid en (water)veiligheid, nu en in de toekomst. Afwenteling van problemen in ruimtelijke zin en op komende generaties wordt voorkomen. Water en bodem worden expliciet meegenomen in de afwegingen.

4

DE UITVOERING

4.1 Inleiding

In deze omgevingsvisie komen de bestaande beleidskaders, kwaliteiten en belangrijkste ontwikkelingen en opgaven voor Texel samen. Daarmee ontstaat een integraal vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van het eiland. De omgevingsvisie die nu voorligt bevat nog niet op alle onderwerpen uitgewerkte langetermijnkeuzes. Juist die keuzes vragen om verdere verdieping, het wegen van belangen en gesprekken met de Texelse samenleving.

In dit hoofdstuk wordt de uitvoering van de omgevingsvisie beschreven en wat dit betekent voor inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen. Het document brengt

Daarnaast zullen nieuwe trends en ontwikkelingen in de komende jaren invloed hebben op deze koers. Daarom is het belangrijk dat we flexibel kunnen bijsturen wanneer dat nodig en wenselijk is. Wanneer we gezamenlijk dezelfde richting uitgaan en elkaar daarbij ondersteunen, bereiken we meer dan wanneer iedereen afzonderlijk werkt. Zo wordt de omgevingsvisie zichtbaar door het samen toe te passen.

4.2 Beleidscyclus (evalueren en monitoring)

De Omgevingswet gaat uit van een dynamisch systeem van plannen maken. Een van de uitgangspunten is het denken in een beleidscyclus. Deze cyclus zorgt ervoor dat we steeds aansluiten bij de wensen en uitdagingen van dat moment.

De beleidscyclus bestaat uit 4 fasen: beleidsontwikkeling (kaders), beleidsdoorwerking, uitvoering en terugkoppeling/monitoring. Met deze eerste omgevingsvisie voor Texel zetten we een belangrijke eerste stap in deze beleidscyclus.

In de nu voorliggende omgevingsvisie is vooral ingezet op het maken van een integrale visie op basis van het bestaand vastgesteld beleid en de actuele ontwikkelingen en opgaven. We willen zorgen dat de omgevingsvisie ook in de toekomst actueel en volledig blijft en dat nieuwe trends en ontwikkelingen hierin meegenomen worden. We zullen regelmatig moeten afvragen of we nog op koers liggen en of nieuw beleid of nieuwe ontwikkelingen aanleiding geven om onze aanpak bij te stellen. Kortom, de komende jaren gebruiken we om te kijken of de omgevingsvisie op onderdelen aangevuld of juist ingeperkt moet worden.

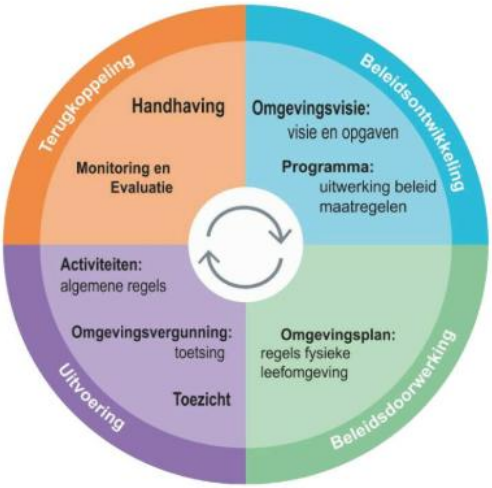
Dit gaan we toetsen op vaste momenten: twee jaar na vaststelling en vervolgens elke vier jaar.

Het kan ook voorkomen dat er onverwachte of belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen zijn die om een tussentijdse aanpassing van het beleid vragen. In dat geval kunnen we de visie en het beleid eerder bijstellen. Zo houden we grip op toekomstige ontwikkelingen en koerswijzigingen, en worden ad hoc afwegingen voor initiatieven zoveel mogelijk beperkt.

De afbeelding hieronder laat de beleidscyclus en de samenhang tussen de instrumenten onder de Omgevingswet zien. De beleidscyclus start met de kaders en ambities in een omgevingsvisie. Deze vertalen

we waar nodig of gewenst naar programma's en in het omgevingsplan en uiteindelijk naar de vergunningverlening.

Afbeelding 4.1 Beleidscyclus onder de Omgevingswet

4.3 Inzet van verschillende instrumenten

De Omgevingswet biedt verschillende instrumenten om de doelstellingen uit de Omgevingswet te realiseren. Hieronder gaan we in op de verschillende instrumenten die bijdragen aan het uitvoeren van de omgevingsvisie.

De omgevingsvisie laat zien welke ambities we op hoofdlijnen voor Texel willen bereiken. Daarnaast werken wij ook met andere instrumenten uit de Omgevingswet, zoals programma's en het omgevingsplan. Zo zorgen we ervoor dat de omgevingsvisie wordt door vertaald en waar nodig in regels wordt geborgd.

4.3.1 Programma's

De Omgevingswet geeft de gemeente de mogelijkheid om voor specifieke gebieden of specifieke onderwerpen een programma te maken. Denk bijvoorbeeld aan een programma wonen of een programma buitengebied. Een programma vormt een verlengstuk van de omgevingsvisie. Hierin maken we onze doelen en acties concreet. In een programma staat hoe we het doel willen bereiken en wanneer en waarmee dat wordt gemeten. Programma's worden door het college van burgemeester en wethouders opgesteld.

Nieuw beleid met een relatie tot de fysieke leefomgeving, wordt altijd opgesteld binnen de kaders van de omgevingsvisie. Wanneer nieuw beleid daarvan afwijkt, kan dat leiden tot herziening van de omgevingsvisie.

Op termijn willen we al het sectorale beleid van de gemeente Texel 'Omgevingswet-proof' maken. Dat doen we door:
- de strategische componenten uit het sectorale beleid te verwerken in de omgevingsvisie;
- en de uitvoeringsaspecten uit het sectorale beleid onder te brengen in programma's
- en juridische borging via planregels in het omgevingsplan.

Er wordt in de Omgevingswet onderscheid gemaakt tussen verplichte en vrijwillige programma's.

Verplichte programma's
Dit type programma is verplicht op basis van de Omgevingswet. Een voorbeeld van een verplicht programma is een warmteprogramma, als opvolger van de transitievisie warmte. Een verplicht programma kan ook nodig zijn bij een (dreigende) overschrijding van een omgevingswaarde.

Vrijwillige programma's
De meeste programma's zullen vrijwillige programma's zijn waarbij het beleid uit de omgevingsvisie verder wordt uitgewerkt.

Als vervolg op deze omgevingsvisie ligt het voor de hand dat we één of meerdere programma's opstellen. Denk daarbij aan het programma Mobiliteit, Programma Duurzaamheid, Programma Landelijk gebied, maar ook het programma Stedelijk Water en Riool.

4.3.2 Omgevingsplan

De doelen die voortkomen uit de omgevingsvisie worden, mits deze betrekking hebben op de fysieke leefomgeving, vastgelegd in regels in het omgevingsplan. Dit zorgt voor de juridische borging van de kaders. Het omgevingsplan is de opvolger van het bestemmingsplan. Elke gemeente in Nederland heeft één omgevingsplan.

In het omgevingsplan wordt vastgelegd welke functies er op welke locaties mogelijk zijn (dit heet een 'evenwichtige toedeling van functies aan locaties', afgekort tot ETFAL). Naast regels van het Rijk of de provincie die vastgelegd zijn in algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) of de omgevingsverordening, kan de gemeente in het omgevingsplan eigen regels vaststellen over activiteiten..

Het omgevingsplan van Texel is op dit moment nog niet volledig ontwikkeld. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2024 zijn de bestaande bestemmingsplannen samengevoegd en omgezet in een 'tijdelijk omgevingsplan'. De gemeente heeft tot en met 2031 de tijd om een volledig omgevingsplan op te stellen dat aan alle wettelijke eisen voldoet. Dat hoeft niet in één keer: dat kan per gebied en per thema (bijvoorbeeld archeologie). Dit 'definitieve' omgevingsplan wordt een concrete uitwerking van de omgevingsvisie in regels. Het gaat bijvoorbeeld om vergunningplichten, het toestaan van bepaalde activiteiten in specifieke gebieden of regels waar inwoners en bedrijven zich aan moeten houden bij het uitvoeren van activiteiten.

4.4 Grondbeleid

Om de in deze omgevingsvisie vastgelegde doelen te realiseren beschikt de gemeente onder andere over grondbeleidsinstrumenten. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar een middel om de maatschappelijke doelen uit deze omgevingsvisie te verwezenlijken.

Het grondbeleid bevat diverse grondbeleidsinstrumenten die kunnen worden ingezet binnen zowel actief als faciliterend grondbeleid. Bij actief grondbeleid horen met name instrumenten die gericht zijn op het verkrijgen, transformeren en uitgeven van gronden, zoals het vestigen van voorkeursrechten en grondverwerving en -uitgifte. Bij faciliterend grondbeleid worden onder andere instrumenten ingezet voor kostenverhaal en het vragen van financiële bijdragen. De concrete toepassing van het grondbeleid en de bijbehorende instrumenten is nader uitgewerkt in de Nota Grondbeleid. Een tweetal instrumenten verdient een korte nadere toelichting in deze omgevingsvisie.

4.4.1 Toelichting op de grondbeleidsinstrumenten

Kostenverhaal

Het kostenverhaal is vastgelegd in de Omgevingswet. Het verplicht gemeenten om bij gebiedsontwikkeling de door hen gemaakte kosten te verhalen op initiatiefnemers. In de praktijk gaat dit veelal om ontwikkelende partijen. Wanneer de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen van initiatiefnemers mogelijk maakt, brengt dit kosten met zich mee. Deze kosten worden verhaald op de initiatiefnemer. Voor aangewezen activiteiten is dit wettelijk verplicht (zie ook artikel 13.11, lid 1 van de Omgevingswet en artikel 8.13 van het Omgevingsbesluit). Deze kosten zijn opgenomen in de kostensoortenlijst. De afspraken over het kostenverhaal worden in beginsel vastgelegd in een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemer.

Financiële bijdragen

Een nieuw instrument onder de Omgevingswet is de financiële bijdrage. Financiële bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen hebben betrekking op maatschappelijk relevante functies, zoals natuur, recreatie, landschap, een evenwichtige woningvoorraad en infrastructuur. De Omgevingswet biedt gemeenten de mogelijkheid om anterieur een financiële bijdrage te vragen van initiatiefnemers, mits deze ontwikkelingen zijn opgenomen in een omgevingsvisie of omgevingsprogramma (artikel 13.22). De aangewezen ontwikkelingen waarvoor een overeenkomst kan worden gesloten, zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit (artikel 8.20).

Naast deze privaatrechtelijke mogelijkheid kent de Omgevingswet ook een publiekrechtelijk afdwingbare variant voor financiële bijdragen (artikel 13.23 en 13.24). In de omgevingsvisie worden de doelen die de gemeente wil bereiken vastgelegd. In het kader van financiële bijdragen betekent dit dat wordt bepaald aan welke bestedingsdoelen betalende ontwikkelingen moeten bijdragen. De gevraagde financiële bijdrage kan worden ingezet voor de realisatie van maatschappelijke functies en kan worden vastgelegd in een overeenkomst met de betreffende initiatiefnemer. Daarbij moet sprake zijn van een ruimtelijke en functionele samenhang tussen de betalende ontwikkeling en de ontvangende ontwikkeling.

4.5 Sturingsstijl gemeente

Elke ruimtelijke ontwikkeling vraagt om een aanpak op maat. Daarnaast is gebiedsontwikkeling de afgelopen jaren steeds complexer geworden, waardoor de behoefte aan gemeentelijke sturing is toegenomen. Deze toenemende complexiteit wordt onder meer veroorzaakt door ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, de betaalbaarheid van woningen en (inter)nationale wet- en regelgeving.

Dit leidt tot de behoefte aan een flexibele benadering en, waar nodig, een grotere mate van sturing. De gemeente kiest daarom voor situationeel grondbeleid, waarbij per situatie wordt beoordeeld welke instrumenten het meest passend zijn bij de beoogde doelen.

4.6 Texel in de Regio

Texel werkt op vele vlakken samen, denk daarbij aan de goede samenwerking met de gemeente Den Helder voor de vaarverbinding. Maar er zijn verschillende ontwikkelingen vanuit andere overheden, denk aan de Rijksoverheid, de Provincie Noord-Holland en ketenpartners vanuit de regio, die gemeente Texel raken en of waarin de gemeente Texel gezamenlijk optrekt, voorbeelden hiervan zijn:

4.6.1 Ruimtelijk ontwikkelperspectief

De provincie Noord-Holland werkt samen met 17 gemeenten (waarvan Texel er één is), het hoogheemraadschap en het Rijk aan een Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Dit is een koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de regio. Het legt de basis voor regionale samenwerking binnen Noord-Holland Noord. Met één gezamenlijk verhaal zet de regio een koers uit voor de fysieke leefomgeving en legt het een stevige basis voor de samenwerking met het Rijk.

4.6.2 Aanpak Landelijk Gebied

De provincie en het Rijk werken samen aan de opgaven met betrekking tot natuur, landbouwperspectief, water en klimaat, onder meer via het Nationaal Programma Landelijk gebied en Provinciaal Programma Landelijk Gebied. In aansluiting hierop werken de Kopgemeenten Den Helder, Schagen, Hollands Kroon en Texel gezamenlijk aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Dat doen we onder andere met het opstellen van een Aanpak Landelijk Gebied (ALG). Aan de ALG werkt iedere gemeente vanuit zijn eigen rol, samen met de partners in de regio: Provincie Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, LTO-KAVB en natuurorganisaties om te komen tot een gedragen toekomstbeeld voor het landelijk gebied.

4.6.3 Uitvoeringsprogramma Waddengebied

Het Uitvoeringsprogramma Waddengebied bevat concrete doelen en initiatieven om uitvoering te geven aan de Agenda voor het Waddengebied. In samenwerking met partijen zal het uitvoeringsprogramma verder worden uitgewerkt. Denk daarbij aan het opstellen van een beleidskader Natuur en het uitwerken van de landschappelijke kernwaarden van het Waddengebied.

4.6.4 Meerjarenprogramma Waterveiligheid

Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Provincie Noord-Holland, Staatsbosbeheer en de gemeente Texel hebben in het najaar van 2020 een lange termijnvisie opgesteld voor het strand en het duingebied van Texel. Deze langetermijnvisie is vertaald in een concreet meerjarenprogramma. Met dit Meerjarenprogramma strand en duingebied Noordzeekust Texel, periode 2022 – 2026 zetten de organisaties gemeente Texel, Hollands Noorderkwartier, Nationaal Park Duinen van Texel, Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Ministerie van Defensie en Provincie Noord-Holland een stap richting het dichterbij brengen van de doelen uit de visie.

4.7 Uitgangspunten voor initiatieven

Voor inwoners, ondernemers en organisaties is de omgevingsvisie ook belangrijk voor wanneer zij een plan hebben dat nu niet in het omgevingsplan past. De omgevingsvisie biedt daarvoor een eerste afwegingskader: dragen initiatiefnemers met hun plannen bij aan een gezond, duurzaam en veilig Texel? En: past het binnen de maat en schaal van ons eiland? Door de dienstverlening nog meer centraal te zetten bij de afwegingen over opgaven en initiatieven wordt dit de komende jaren doorvertaald naar de dienstverlening in het fysieke domein. Zo kan Texel beter inspelen op ontwikkelingen in de samenleving en waar mogelijk meer ruimte bieden voor passende initiatieven.

4.8 Participatie bij de uitvoering

In februari 2022 is de ‘Texelse aanpak voor burgerparticipatie’ vastgesteld. In de Nota ‘participatiebeleid onder de Omgevingswet’ (vastgesteld in december 2022) staat meer over onze visie op participatie onder de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet zijn er verschillende redenen voor participatie:

4.8.1 Participatie door initiatiefnemer of aanvrager

Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning ligt de verantwoordelijkheid voor participatie bij de Initiatiefnemer. De initiatiefnemer moet bij de aanvraag aangeven of hij de omgeving bij de plannen betrokken heeft en zo ja, hoe dat is gebeurd en wat de uitkomsten hiervan zijn. Participatie is hierbij niet verplicht. Het gaat om het horen en zorgvuldig afwegen van de belangen van de betrokkenen.

4.8.2 Verplichte participatie door de gemeente

Bij het opstellen van een omgevingsvisie, een programma en het omgevingsplan doet de gemeente onder de Omgevingswet actief aan participatie. De gemeente geeft aan hoe de participatie wordt vormgegeven (wie waarover wanneer betrokken, ook wel kennisgevingsplicht). Ook geeft de gemeente bij de vaststelling van het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden zijn betrokken en wat de resultaten hiervan zijn (ook wel de motiveringsplicht).

4.9 Effecten op het milieu

Om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen, worden zogenaamde milieueffectrapportages (MER) opgesteld.

Voor deze Omgevingsvisie is geen milieueffectrapport (MER) gemaakt. De Omgevingsvisie is niet kaderstellend voor toekomstige m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten.
Tevens geldt dat de omgevingsvisie onvoldoende concrete uitspraken doet. Er worden geen locaties voor woningbouw of woningaantallen vastgelegd. Op deze punten is nadere studie en uitwerking nodig. Bij die uitwerking zal worden beoordeeld of een milieueffectrapport noodzakelijk is.

Of er sprake is van negatieve effecten in omliggende Natura 2000-gebieden is ook afhankelijk van de precieze locatie en de aard en omvang van de ontwikkeling. Daarnaast is de omgevingsvisie voor een belangrijk deel gebaseerd op bestaande beleidsdocumenten, waarover de raad reeds een besluit heeft genomen.

Bijlage(n)

BIJLAGE: BEGRIPPENLIJST

I.1 Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt wetten en regelingen over onder meer ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving.

I.2 Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie wordt opgesteld door de gemeente. Ook de Rijksoverheid en provincies hebben een omgevingsvisie voor het grondgebied. Een omgevingsvisie gaat onder andere in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed.

I.3 Fysieke leefomgeving

Eén van de kernbegrippen van de Omgevingswet is de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving gaat over alles wat onderdeel is van onze leefomgeving. In de Omgevingswet staat dat in artikel 1.2 dat in ieder geval deze thema's een onderdeel van de fysieke leefomgeving zijn:

a Bouwwerken;
b Infrastructuur;
c Watersystemen;
d Water;
e Bodem;
f Lucht;
g Landschappen;
h Natuur;
i Cultureel erfgoed;
j Werelderfgoed.

I.4 Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag kan zowel het Rijk, een provincie, een waterschap als een gemeente zijn. Onder de Omgevingswet heeft ieder instrument (zoals de omgevingsvisie) een bevoegd gezag. Dit bevoegde gezag is ook verantwoordelijk voor bijvoorbeeld de vergunningverlening, toezicht en handhaving, meldingen en het toestaan van afwijken van algemene regels.

I.5 Programma onder de Omgevingswet

Het programma is een veelzijdig instrument waarin de gemeente uitwerking kan geven aan het te voeren beleid. Er bestaan verplichte en vrijwillige programma's en een programma is (multi)sectoraal of gebiedsgericht te gebruiken.

I.6 Omgevingsplan

In het omgevingsplan staan alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Elke gemeente heeft één omgevingsplan.

I.7 Omgevingsvergunning

Een aantal activiteiten is vergunning plichtig. In die gevallen moet de initiatiefnemer een omgevingsvergunning aanvragen.

I.8 Sturingsrol

De sturingsrol is de opvatting over de samenwerking met en rol- en taakverdeling tussen overheden en andere partijen. Uit de sturingsrol volgt welke instrumenten een bestuursorgaan inzet om zijn doelen te bereiken.

I.9 Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt overheden om de Omgevingswet uit te voeren. Het DSO maakt het mogelijk om informatie uit te wisselen, vergunningen aan te vragen, meldingen te doen en besluiten te publiceren. Deze omgevingsvisie wordt gepubliceerd op het DSO zodat het via dit systeem geraadpleegd kan worden.

BIJLAGE: INVLOED PARTICIPATIETRAJECT OP DE TOTSTANDKOMING VAN DE OMGEVINGSVISIE

BIJLAGE: VISIEKAART